

Chin Human Rights Organization

P.O. Box 202, Phrasing Post Office, Chiang Mai, Thailand 50205

Tel: +66.53.210.302 Email: info@chro.ca

www.chro.ca

၂၁ ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၄

အထူးကောက်နုတ်ဖော်ပြချက်

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ချင်းလူမျိုးများ၏ ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့် အခြေအနေ ရှင်းလင်းတင်ပြခြင်း

၂၀၁၃

မာတိကာ

၁။ လေ့လာဆန်းစစ်ချက်နှင့် အကြံပြုချက်များ	၁-၄
၂။ မှတ်တမ်းပြုစုနည်း	၄-၅
၃။ လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်ယုံကြည်ခွင့် ချိုးဖောက်ခြင်းဆိုင်ရာ အဖြစ်အပျက်များ	၅-၁၃
၄။ CHRO ၏ မူဝါဒရေးရာ ကြိုးပမ်းချက်များ	၁၃
(က) ချင်းပြည်နယ်အဆင့်	၁၃-၁၄
(ခ) အမျိုးသား အဆင့်	၁၅-၁၆
(င) နိုင်ငံတကာအဆင့်	၁၆-၂၂

၁။ လေ့လာဆန်းစစ်ချက်နှင့် အကြံပြုချက်များ

၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ တွင် လူအများစု ကိုးကွယ်ကျင့်သုံးသည့် ဘာသာတရား အဖြစ် ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ အထူးအနေအထားကို ဖော်ပြထားပြီး ခရစ်ယာန်ဘာသာ၊ အစ္စလာမ်ဘာသာ၊ ဟိန္ဒူ ဘာသာ နှင့် ဘာသာမဲ့ တို့အခန်းကဏ္ဍမှာ မူမရှိသလောက်ဖြစ်နေသည်။^၁ လက်တွေ့တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာကို နိုင်ငံတော်ဘာသာ

^၁ မြန်မာနိုင်ငံ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အပိုဒ် ၃၆၁ နှင့် အပိုဒ် ၃၆၂

အဖြစ် မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်း၌ ကျင့်သုံးနေသည်။ ချင်း 2အခြေအနေတွင်မူ အဆိုပါအချက်သည် ဘာသာတရား (သို့) ယုံကြည်မှု ကိုအခြေခံ၍ ပုံစံမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုမျိုးစုံ ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ

၁၉၈၁ ကုလသမဂ္ဂကြေညာစာတမ်း တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ဘာသာအယူဝါဒနှင့် ယုံကြည်ချက်ဆိုင်ရာ အခြေခံ ယုံကြည်ချက်များ နှင့် ဆန့်ကျင် ကွဲလွဲနေသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ အခြေခံအဆောက်အအုံများအတွက် နိုင်ငံပိုင် ရင်းမြစ်များကို ခွဲတမ်းချ အသုံးပြုမှုများ ဆက်လက်ရှိနေသည်။ တိုင် ခရစ်ယာန်ဘာသာ အခြေခံ အဆောက် အအုံ များ တည်ဆောက် ပြုပြင်ခြင်း၊ ဝတ်ပြုကိုးကွယ်ရန်အတွက် မြေပိုင်ဆိုင်မှု စသည်တို့တွင် ကန့်သတ် တားမြစ်မှု များ ဆက်လက်ရှိနေသေးသည်။^၂ စက်တင်ဘာလအတွင်း သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန ဝန်ကြီး ဦး ဆန်းဆင့် မှ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံများ ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ မွမ်းမံခြင်း၊ ပြန်လည် တည်ဆောက်ခြင်း နှင့် အသစ်တည်ဆောက်ခြင်း စသည်တို့အတွက် ခွင့်ပြုချက်များ အဆင့်ဆင့် တောင်းခံနေရခြင်း ကဲ့သို့သော ကန့်သတ်ချက်များကို သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် များစွာ ဖြေလျှော့ပေးထားပြီးဖြစ်ကြောင်း အခိုင်အမာ ပြောကြားခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင်ပင် ယင်းသို့ ဆက်လက် ဖြစ်နေခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် “ ဝန်ကြီးဌာန အနေ နဲ့ အကြံပြုချက်တွေပေးဦးမှာပါ” ဟု လည်း ဝန်ကြီးမှ ပြောကြားခဲ့ပြန်ရာ ကန့်သတ်ချက်များကို ဖြေလျှော့ ရာတွင် လက်တွေ့၌ (သို့) အစိုးရ အဆင့်ဆင့်တွင် မည်သို့ အကောင်အထည်ဖော်မည်နှင့် ပတ်သက်၍ မရှင်း မလင်းဖြစ် စေသည်။^၃

၂၀၁၁ ခုနှစ် မတ်လတွင် အများအခေါ် အရပ်သားအစိုးရ မှ အာဏာလွှဲယူခဲ့ချိန်မှ စတင်၍ သမ္မတဦးသိန်းစိန်နှင့် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ သူရရွှေမန်းတို့ အပါအဝင် အစိုးရအကြီးအကဲ များသည် ၂၀၁၃ ခုနှစ်အတွင်း ချင်းပြည်နယ် ကို ပထမအကြိမ် သွားရောက်ခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ သွားရောက် လည် ပတ်ရာတွင်လည်း လွန်ခဲ့သည်။ ဆယ်စုနှစ် များကအတိုင်းပင် ပြုမူခဲ့ကြသည်။ ချင်းပြည်နယ် သို့ တနင်္ဂနွေနေ့နံနက်များတွင်သွားရောက်ကာ အခမ်းအနား များကို လည်း ကျင်းပစေခဲ့တာကြောင့် လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်ယုံကြည်ခွင့် ရှုထောင့်မှ ကြည့်ပါက ယင်းသည် ဒေသခံပြည်သူများ၏ လွတ်လပ်စွာ ဝတ်ပြုကိုးကွယ်မှု (သို့) ပြည်သူများ၏ အလုပ်ပိတ်ရက် နားနေမှု ကို မလေး မစားပြုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။^၄ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုအပေါ်အခြေခံ ၍ ခွဲခြား ဆက်ဆံ ခြင်း သည် ကြီးမားပြင်းထန်သည်။ အကြောင်းအရာ အဖြစ် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေခဲ့သည်။ ချင်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်းရှိ ဝေးလံခေါင်သီသည် ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များ နေထိုင်ရာ ရွာများတွင် ဝတ်ပြု ကိုးကွယ် ရန် စုဝေးမှုများ ဆက်လက်ပြုလုပ်ပါက ရွာများကို မီးရှို့ပစ်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်မှုများ ကို ဒေသတွင်းရှိ

^၂ ဤအချက်သည် ၁၉၈၁ခုနှစ်ကြေညာစာတမ်းပါ အပိုဒ် ၆ (က) မှ “ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဝတ်ပြုကိုးကွယ်မှုအတွက် စုရုံးနိုင်ပြီး ယင်းသို့ ဝတ်ပြုခြင်းပြုလုပ်ရန် နေရာဌာနများအား ထိန်းသိမ်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်” ဟူသော အချက်ကို ချိုးဖောက်သည်။

^၃ ဝန်ကြီး ဦးဆန်းဆင့်၏ ပြောကြားချက်ကို ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ(၁၈)ရက်ထုတ် 7Day news မြန်မာဘာသာ သတင်းစာ တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ဝန်ကြီးမှ ဘာသာရေးပွဲများနှင့် ပွဲတော်များအတွက် သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ခွင့်ပြုချက်ရယူရန် လုံးဝမလိုအပ်တော့ဘဲ ရပ်ကွက်အုပ်ချုပ်ရေးရုံးများမှသာ ရယူရ တော့မည်ဖြစ်ကြောင်းလည်း ပြောကြားခဲ့သည်။

^၄ ၁၉၈၁ ကြေညာစာတမ်းမှ အပိုဒ် ၆(က) နှင့် ၆(ခ) အား ဖတ်ရှုပါရန်။

အစိုးရအရာရှိများကပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း ဒေသခံများက ပြောကြသည်။ နိုင်ငံပိုင် ရင်းမြစ် များကို ဗုဒ္ဓဘာသာ ပြန်၊ ပွားရေးအတွက် အသုံးပြုနေမှုများနှင့် ပတ်သက်၍လည်း စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ချင်းလူမျိုး ခရစ်ယာန် ဘာသာဝင် များ က ဖော်ပြကြသည်။အထူးသဖြင့် နယ်စပ်ဒေသတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ကျောင်း (န.တ.လ) များနှင့်ပတ်သက်၍ဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အဖြစ် ပြောင်းလဲရန် အတင်းအဓမ္မ စေခိုင်း မှုများ ယင်းကျောင်းများတွင် ရှိနေ ကြောင်း ကို CHRO မှ မှတ်တမ်း ကောက်ယူခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။⁵

အပြုသဘောဆောင်သည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအဖြစ် ချင်းဘုရားကျောင်းများ၊ ဓမ္မဆရာများ၊ လွတ်တော် အမတ် များ နှင့် အခြားအရေးပါသည်။ ပါဝင်ပတ်သက်သူများ သည် လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ယုံကြည် ခွင့် နှင့် ပတ်သက် ၍ အာဏာပိုင်များကို စိန်ခေါ်ရန်အတွက် အပြင်းအထန် အားထုတ်စပြုနေကြပြီဖြစ် သည်။ နိုဝင်ဘာလ ၁၂-၁၅ ရက်အတွင်း ဟားခါးမြို့၌ကျင်းပခဲ့သော သမိုင်းဝင် ချင်းအမျိုးသား ညီလာခံ ၏ “လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ် ယုံကြည် ခွင့်” ပင်နယ် ဆွေးနွေးမှုမှ အာဏာပိုင်များထံ ပေးပို့ မည့် အရေးပါသည်။ အကြံပြုချက် ဆယ့်နှစ်ချက် ထွက်ရှိလာခဲ့သည်။အဆိုပါ အကြံပြုချက်များတွင် ဘာသာရေး အတွက်အသုံးပြုမည့် မြေ ပိုင် ဆိုင်ခွင့်များ အစိုးရမှ ပေးအပ်ရန်၊ ဘာသာရေးအတွက် လွတ်လပ်စွာ ဝတ်ပြုကိုးကွယ် စုဝေး ခြင်းနှင့် အယူဝါဒ ပြောင်းလဲခွင့် အတွက် အာမခံချက်ပေးရန်၊ အကြောင်းပြချက် မျိုးစုံဖြင့် ဖျက်ဆီးခဲ့သော ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင် တို့၏ လက်ဝါးကားတိုင်များကို ပြန်လည် ထူထောင်ပေးရန် နှင့် ဘာသာရေးကိုအခြေခံသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မျိုးစုံ ပပျောက်စေရန် အတွက် သာသနာရေး ဝန်ကြီးဌာနကို လွတ်လပ်၍ ဘက်မလိုက်သော ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့် ကော်မရှင် ဖွဲ့စည်းပေးရန် စသည်တို့ ပါဝင်သည်။

အမေရိကန်အစိုးရထံ အကြံပြုချက်များ

၁။ လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်ယုံကြည်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်၍ ဆိုးရွားသည်။ သမိုင်းရှိနေခြင်းကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံကို အထူး စောင့်ကြည့်ရမည်။ နိုင်ငံအဖြစ် ဆက်လက်သတ်မှတ်ရန်။

၂။ ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့်အခြေအနေ ကို စိုးရိမ်ဖွယ်ရှိနေပြီး လက်ရှိ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ အောက် တွင် ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်နေသေးသည်။ အထူး စိုးရိမ်ဖွယ်လူ့အခွင့်အရေး တစ်ရပ်အဖြစ် မြှင့်တင်ရန်။

၃။ ချင်းအမျိုးသားညီလာခံ နှင့် ချင်းလူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ တို့၏အကြံပြုချက်များအတိုင်းပင် မြန်မာအစိုးရကို အောက်ပါအတိုင်းတိုက်တွန်းရန် -

⁵ ကို CHRO ၏ ၂၀၁၂ ခုနှစ်စက်တင်ဘာလထုတ် , “Threats to Our Existence”: Persecution of Ethnic Chin Christians in Burma: <http://www.chro.ca/index.php/publications/73-special-reports/411-threats-to-our-existence> ပါ အခန်း(၅) တွင် ဖတ်ရှုပါရန်။

- လူနည်းစုကိုးကွယ်သည်။ ဘာသာများမှ ဘာသာဝင်များကို တိုက်ရိုက်(သို့) သွယ်ဝိုက်နည်း ဖြင့် ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းများကို တားမြစ်ကာကွယ်သည်။ ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးရန်။ ယင်းသို့ သော အရေးယူ ဆောင်ရွက် မှု များ တွင် ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများအတွက် မြေပိုင်ဆိုင်ခွင့်အပေါ် ကန့်သတ်ချက် များ နှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများ ကို တည်ဆောက်ပြုပြင်ရေးအတွက် ခွင့်ပြု ချက်များ အစိုးရဌာနများတွင် တစ်ဆင့်ပြီး တစ်ဆင့် တောင်းခံရန် လိုအပ်နေမှုများကို လျော့ချပေးခြင်း လည်းပါဝင်သင့်သည်။
- သာသနာရေး ဝန်ကြီးဌာနကို လွတ်လပ်ပြီး ဘက်မလိုက်သည်။ ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့် ကော်မရှင် တစ်ရပ်ဖြင့် အစားထိုးရန် နှင့် အဆိုပါ ကော်မရှင်ကို နက်ရှိုင်းစွာ အမြစ်တွယ်နေ သည်။ ဘာသာရေး ကိုအခြေခံသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု နှင့် ပတ်သက်၍ အရေးယူဆောင်ရွက် မှုပြုနိုင်သည်။ အခွင့်အာဏာ ပေးအပ်ထားရန်။
- မည်သည့် ဘာသာအတွက် မဆို လွတ်လပ်စွာ ဝတ်ပြုကိုးကွယ်ခွင့်၊ စုပေါင်းဝတ်ပြုခွင့်နှင့် အယူဝါဒ ပြောင်းလဲ ခွင့် ကို အာမခံချက်ပေးရန်။
- န.တ.လ ကျောင်းများကို ဖျက်သိမ်းပြီး ကျောင်းသူ/သား အားလုံး ပညာရေး ဝန်ကြီးဌာန အောက်တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမရှိဘဲ တန်းတူညီမျှ ပညာသင်ကြားနိုင်သည်။ တစ်ခုတည်းသော ပညာရေးစနစ်ကို ထူထောင်ရန်။
- ချင်းပြည်နယ်အတွင်း ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုများအတွက် ပြန်လည် ပြုပြင်မှုများပြုလုပ် ပေးရန် (တမင်တကာ ဖျက်ဆီးပစ်ခဲ့သော ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်တို့၏ လက်ဝါးကားတိုင်များကို ပြန်လည် ပြုပြင်ပေးခြင်း အပါအဝင် အခြားအရေးယူမှုများ)

၄။ လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ယုံကြည်ခွင့်ကို ကာကွယ် မြှင့်တင်သည်။ အနေဖြင့် အဓိကပါဝင်ပတ်သက်နေသူများ ကို ဘဏ္ဍာရေးအရ အထောက်အပံ့ပေးရန် နှင့် ချင်းပြည်နယ် ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့် ဆိုင်ရာ တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးပွဲ ကို ဘာသာပေါင်းစုံ အတွက် နှိုးဆော်ကျင်းပ ပေးရန်။

၂။ မှတ်တမ်းပြုစုနည်း

ချင်းပြည်နယ်သည် အလွန်ဝေးလံခေါင်သီသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနောက်ခြမ်းတွင် တည်ရှိသော ပြည်နယ်ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်၏ အခြေခံအဆောက်အအုံများမှာ အလွန် နိမ့်ကျနေပြီး အပြည် ခင်းမထားသည်။ လမ်းများကြောင့် သွားလာရန်ခက်ခဲလှသည်။ ချင်းပြည်နယ်ရှိ ကျေးရွာ အတော်များများသည် ယခုတိုင် ခြေကျင့်ဖြင့် သာရောက်နိုင်ပြီး ကျဉ်းမြောင်းလှသည်။ လမ်းကြောင်း များမှ သွားရောက်ရသည်။ ချင်းပြည်နယ်တွင် အခြေခံအဆောက်အအုံ မရှိခြင်းကြောင့် သတင်းအချက်အလက်များကို အချိန်နှင့် တပြေးညီ ရရှိရန် ခက်ခဲစေသည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု အများစု ကို ဖြစ်ပျက်ပြီး ရက်ပေါင်း(သို့) ရက်သတ္တပတ် အတော်ကြာ မှသာ မှတ်တမ်းကောက်ယူနိုင်သည်။ ထို့အပြင်

ချင်းပြည်နယ်တွင် စစ်တပ် အများအပြားချထားသည် ကို တွေ့ရသည်။ ဤစာကိုရေးသားချိန်တွင် ချင်းပြည်နယ်၌ စစ်တပ်စခန်းပေါင်း ၅၄ ခုရှိနေသည်။

CHRO ၏ သေးငယ်သော ကွင်းဆင်းလုပ်သား အဖွဲ့ဝင်များအတွက် လည်း ချင်းပြည်နယ်အတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေးအခြေအနေများကို မှတ်တမ်းကောက်ယူရာတွင် အာဏာပိုင်များမှ ဖမ်းဆီး ထောင်ချ မည် အန္တရာယ်ရှိနေခြင်းကြောင့် လုံခြုံရေး အရ စိုးရိမ်စရာများ ရှိနေသည်။ CHRO သည် ND-BURMA အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သည်နှင့်အညီ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု သတင်းအချက်အလက်များကို ND-Burma ၏ မှတ်တမ်းတင်ခြင်း နည်းလမ်းအတိုင်း CHRO ကွင်းဆင်းလုပ်သားများမှ ကောက်ယူ စုဆောင်း သည်။⁶

CHRO မှ ကောက်ယူရရှိသည် မှတ်တမ်းများကိုနှစ်လတစ်ကြိမ် ထုတ် Rhododendron News တွင် ထုတ်ဝေသည်။ ယင်းကို <http://www.chro.ca/publications/rhododendron.html> တွင် ဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေး မှတ်တမ်းများ ကောက်ယူရာတွင် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် အခက်အခဲများရှိနေခြင်း ကြောင့် ဤ အကျဉ်းချုပ် ကို ချင်းပြည်နယ်တွင် ရှိနေသည် လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်ယုံကြည်ခွင့် ပြဿနာ အားလုံး ကို တင်ပြထားခြင်း မဟုတ်ဘဲ ခြုံငုံ တင်ပြချက် တစ်ခုအဖြစ်သာ မှတ်ယူစေချင်ပါသည်။

၃။ လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်ယုံကြည်ခွင့် ချိုးဖောက်ခြင်းဆိုင်ရာ အဖြစ်အပျက်များ

၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် CHRO အနေဖြင့် လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်ယုံကြည်ခွင့် နှင့် ပတ်သက်၍ ပြဿနာ ၁၃ခု ကို မှတ်တမ်းကောက်ယူနိုင်ခဲ့သည်။ ဖြစ်ရပ် တစ်ခုစီ၏ အတိုချုပ်ဖော်ပြချက်ကို အောက်တွင် တင်ပြ ထားသည်။ ဖြစ်ရပ် တစ်ခုစီ၏ အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို ဖတ်ရှုလိုပါက အောက်ခြေမှတ်ချက်များပါ ညွှန်းချက်များ အတိုင်း ဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ် တွင် ရပ်ကွက်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးမှ ချင်းလူမျိုး ဓမ္မဆရာ တစ်ဦးအား ပါးရိုက်ခဲ့

၂၀၁၃ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၃ ရက်။ ။ ရခိုင်ပြည်နယ်၊ မြေပုံမြို့နယ်မှ ရပ်ကွက်ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သူ ဦးလှကျော် မှ ရှင်းလင်း သည် အကြောင်းပြချက်တစ်စုံတစ်ရာမရှိဘဲ ချင်းလူမျိုးဓမ္မဆရာ ကျန်ပျန်လန်း အား ပါးရိုက်ခဲ့သည်။ ချင်းလူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့၏ အဆိုအရ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၉ ရက် ညဘက် ၉:၃၀ နာရီ အချိန် အသက် ၃၀ အရွယ်ရှိ ဓမ္မဆရာ ဖုန်းပြောနေစဉ် ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါ ဓမ္မဆရာသည် မြေပုံမြို့ မြို့နယ်အုပ်ချုပ် ရေးရုံး ကို တိုင်ကြားရန် သွားရောက်ခဲ့သော်လည်း မြို့နယ် ဥက္ကဋ္ဌမှာ ခရီးသွားနေသည် ဟု ယင်းရုံးမှ တုန့်ပြန်ခဲ့ သည် ဟု ဆိုသည်။ အဆိုပါအမှုနှင့် ပတ်သက်၍ သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာနထံ တင်ပြခဲ့ရာတွင်မူ ဥက္ကဋ္ဌမှ "အဲဒါတွေ ငါနဲ့မဆိုင်ဘူး" ဟု တုန့်ပြန် ခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။အာဏာပိုင်များသည် အဆိုပါ ဖြစ်ရပ်အပေါ် တစ်စုံတစ်ရာ အရေးယူဆောင်ရွက်မှု မပြုခဲ့ကြောင်း ဓမ္မဆရာမှ ပြောကြားခဲ့သည်။ ပါစတာ ကျိန်ပျန်လန် သည်

⁶ <http://www.nd-burma.org/documentation/resources.html> တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။

ရခိုင်ပြည်နယ်၊ စစ်တွေခရိုင် မြေပုံမြို့နယ် မြေပုံမြို့တွင် လွတ်လပ်သော မြန်မာဇဝံဂေလီ အသင်းတော်မှ ခရစ်ယာန် သာသနာပြု ဓမ္မဆရာတစ်ဦးအဖြစ် ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ မှ စတင်ကာ တာဝန်ထမ်းဆောင်နေခဲ့သူဖြစ် သည်။⁷

ချင်းရေးရာဝန်ကြီးထံ တင်ပြသည်။ ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့် နှင့်ပတ်သက်၍

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၇ ရက်။ ။ မကွေးတိုင်းဒေသကြီးအတွင်းနေထိုင်ကြသော ချင်းလူမျိုး ခရစ်ယာန် ဘာသာဝင် များမှ ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့်နှင့်ပတ်သက်၍ ၎င်းတို့၏ စိုးရိမ်မှုများကို မကွေးတိုင်းဒေသကြီး ချင်းရေးရာဝန်ကြီးထံတင်ပြခဲ့ကြသည်။ သာသနာပိုင် အဆောက်အအုံများ ပြုပြင်ဆောက်လုပ်ရေး အတွက် ခွင့်ပြုချက်များတောင်းခံရာတွင် အခက်အခဲများရှိနေသေးသည် ဟု ဆိုခဲ့ကြပြီး ချင်းရေးရာဝန်ကြီးထံမှ အကူအညီ တောင်းခံခဲ့ကြသည်။ ချင်းရေးရာဝန်ကြီးနှင့် တွေ့ဆုံရာ တွင် ပခုက္ကူချင်းနှစ်ခြင်း ဘုရားကျောင်းမှ ဓမ္မဆရာ တစ်ဦးက “ သာသနာပိုင်ပစ္စည်းတွေကို လွတ်လပ်စွာ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခွင့်ရနိုင်ဖို့အတွက် ဝန်ကြီးက မိမိလုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အသုံးပြုပြီးတော့ ဒီအကြောင်းအရာကို သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရအာဏာပိုင်တွေဆီ တင်ပြပေးဖို့ မေတ္တာရပ်ခံလိုပါတယ်” ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ ဝန်ကြီး ဆလောင်းလှထွန်းမှလည်း အကောင်းဆုံး ကြိုးစား ဆောင်ရွက်ပေးသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း အခမ်းအနားတက်ရောက်လာကြသည်။ ချင်းလူမျိုး အသိုင်းအဝိုင်း မှ ခေါင်းဆောင်နှင့် ကိုယ်စားလှယ်များ၊ အစိုးရဝန်ထမ်းများ၊ ဘုရားကျောင်းများ၊ တက္ကသိုလ်ကျောင်းသား များ နှင့် တက္ကသိုလ်နည်းပြများ အား မိန့်ခွန်းပြောကြားရာတွင် ပြန်လည်ဖြေ ကြားသွားခဲ့သည်။ ချင်းပြည်နယ် ဟားခါးမြို့တွင် ကျင်းပသည်။ ချင်းအမျိုးသားညီလာခံ သို့ တက်ရောက်ပြီး အပြန်တွင် ချင်းတိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးသည် ဝန်.ဂေ.၊ ရေစကြို နှင့် ပခုက္ကူ မြို့နယ်များတွင် အခြေစိုက်သော ချင်းလူမျိုးအသိုင်းအဝိုင်းများ နှင့် တွေ့ဆုံမှုများပြုလုပ်ခဲ့သည်။⁸

ချင်းပြည်နယ်မှ သူရရွှေမန်း၏ အစည်းအဝေးအချိန်ဇယားနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စိတ်ပျက်မှုများ

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ (၁၉) ရက်။ ။ စစ်ကိုင်းတိုင်း ကလေးမြို့နယ် နှင့် ချင်းပြည်နယ် တီးတိန် နှင့် ဟားခါးမြို့ သို့ သွားရောက်ခဲ့သည်။ နှစ်ရက်တာ ခရီးစဉ်တွင် ဦးရွှေမန်းသည် အစိုးရဝန်ကြီးများ၊ အရာရှိများ၊ လွှတ်တော်အမတ်များ၊ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများမှ ခေါင်းဆောင်များ အပြင် မြို့မိမြို့ဖများနှင့် စနေ၊ တနင်္ဂနွေ ရက်များတွင် တွေ့ဆုံခဲ့သည်။ ဟားခါးမြို့ခံတစ်ဦး က Chinland Guardian သတင်းဌာနကို

⁷ December 2013, Chinland Guardian:

<http://www.chinlandguardian.com/index.php/chin-news/item/2026-chin-pastor-slapped-in-face-by-govt-officer-in-arakan> တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။

⁸ Religious rights raised to Chin Affairs Minister, 27 November 2013, Chinland Guardian: <http://www.chinlandguardian.com/index.php/chin-news/item/2019-religious-rights-raised-to-chin-affairs-minister> တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။

ပြောပြရာတွင် “ဦးရွှေမန်းဟာ တီးတိန်မြို့မှာ တနင်္ဂနွေနေ့က အစည်းအဝေးလုပ်ခဲ့ပြီး တော့ အဲဒီနေ့ နေ့ခင်းပိုင်းက ဟားခါးမြို့ကို ရောက်ခဲ့တယ်။ နေ့ခင်းပိုင်းဖြစ် ပေမဲ့ ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုတွေ လုပ်ရတာကြောင့် တချို့လူတွေက ဘုရားကျောင်းမတက်နိုင်ခဲ့ဘူး။” ဟု ဆိုခဲ့သည်။⁹

ချင်းပြည်နယ်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ အခြေခံအဆောက်အအုံများအတွက် ပြည်နယ် ဘဏ္ဍာ သုံးစွဲမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး မေးခွန်းမေးမြန်းမှုများ

၂၀၁၃ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ (၁၁) ရက်။ ။ ချင်းလွတ်တော်အမတ်များသည် ချင်းပြည်နယ် မြို့နယ်သုံးခု တွင် ဗုဒ္ဓ သာသနိက အဆောက်အဦးများ ဆောက်လုပ်ရန်အတွက် ဘဏ္ဍာငွေ သီးသန့်ဖယ်ချန်ထားမှု နှင့်ပတ်သက်၍ စုံစမ်းမှုများပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ခရစ်ယာန်အများစုနေထိုင်သည့် မြန်မာနိုင်ငံအနောက်ပိုင်း မှ ပြည်နယ်တစ်ခုတွင် အဘယ့် ကြောင့် အခြားဘာသာများအတွက် ပေးအပ်ခြင်းမရှိဘဲ ဗုဒ္ဓဘာသာ တစ်ခုတည်းအတွက် သာ ဖယ်ချန် ထား သည် အကြောင်းရင်းကို သိရှိလိုသည် ဟု ယင်းတို့က ဆိုသည်။ ပြည်နယ်အစိုးရမှ ၂၀၁၄-၂၀၁၅ ချင်းပြည်နယ် ဘဏ္ဍာငွေချမှတ်ရာ၌ ပလက်ဝမြို့နယ်၊ မင်းတပ်မြို့နယ် နှင့် တီးတိန်မြို့နယ်တို့တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုန်းကြီးကျောင်းများ၊ စာသင်ကျောင်းများနှင့် မြို့တော်ခန်းမများဆောက်လုပ်ရန် ခွဲတမ်းများချမှတ်ခဲ့သည်။ ချင်းအမျိုးသားပါတီမှ လွတ်တော်အမတ် တစ်ဦးဖြစ်သူ ပူးလာလ်မောင်ကျုံး မှ ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များ ဘဏ္ဍာ ငွေခွဲတမ်းရရှိနိုင်ခြင်း ရှိမရှိ မကြာသေးမီကကျင်းပခဲ့သည့် လွတ်တော်အစည်းအဝေးတွင် မေးခွန်းထုတ် ခဲ့သည် ဟုဆိုသည်။ ချင်းပြည်နယ် ဝန်ကြီးချုပ် ဦးဟုန်းဝိုင်း က ဘဏ္ဍာငွေ လျှောက်တင်ချက်သည် လိုအပ်ချက် များပြည်စုံပါက ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း ပြန်လည်ဖြေကြားပေးခဲ့သည်။ “ မည်သည့်ဘာသာရေး အုပ်စုကြား တွင်မှ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တစ်စုံတစ်ရာမရှိ” ဟုလည်း ဖြည့်စွက်ပြောကြားခဲ့သည်။

ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် တွေ့ဆုံခြင်းအပေါ် ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များ စိတ်ပျက်

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၂၅) ရက်။ ။ ချင်းပြည်နယ်၊ မတူပီမြို့မှ ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များ သည် ချင်းပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့ဝင် ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် တနင်္ဂနွေနေ့၌တွေ့ဆုံခဲ့ခြင်းအပေါ် စိတ်ပျက်မိ ကြောင်း ဖော်ပြ ခဲ့ကြသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်သည် ဝန်ကြီးများ၊ ဌာနဆိုင်ရာအကြီးအကဲများ၊ ခရိုင်အုပ်ချုပ် ရေးမှူးများ၊ ဒေသခံ အစိုးရ အရာရှိများ အပြင် ရပ်ရွာ နှင့်ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များကို တနင်္ဂနွေနေ့ နံနက် ၇:၃၀ နာရီ မှ ၉:၃၀ နာရီ အထိ အစည်းအဝေးခေါ်ယူခဲ့သည် ဟု ဆိုသည်။

“အချို့သော ခရစ်ယာန်ဘာသာရေး ခေါင်းဆောင်တွေဟာ ဝတ်ပြုကိုးကွယ်ခြင်းဦးဆောင်ရမယ့် အစီအစဉ် တွေ ကိုဖျက်လိုက်ရပြီးတော့ အခြားလူတွေကတော့ ဝတ်ပြုကိုးကွယ်ခြင်း ပျက်ကွက်ခဲ့ကြရတယ်” ဟု မတူပီ ခေါင်းဆောင် တစ်ဦးက ပြောကြားခဲ့သည်။ Hakh Post သတင်းစာ၏ ဖော်ပြချက်အရ အဆိုပါ အစည်းအဝေး

⁹ Disappointment over Shwe Mann's meeting schedules in Chin State, 19 November 2013, Chinland Guardian: <http://www.chinlandguardian.com/index.php/chin-news/item/2011-disappointment-over-shwe-mann-s-meeting-schedules-in-chin-state> တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။

ကို လူ (၂၅၀) ဦးခန့် တက်ရောက်ခဲ့ပြီး အဆိုပါ အစီအစဉ်တွင် မတူပီရို န.တ.လ ကျောင်းအတွက် ဗမာလူမျိုး ပိုင် ကုမ္ပဏီ တစ်ခု မှ ကျပ် ဆယ်သိန်း လှူဒါန်းခြင်း အစီအစဉ်လည်း ပါဝင်ခဲ့ကြောင်း သိရသည်။¹⁰

ခရစ်ယာန် ဘာသာဝင်များ ခြိမ်းခြောက်ခံခဲ့ရသည့်ပြင်လည်းဝေးခြင်း ကို ရပ်တန့်ရန် အမိန့်ထုတ်ခံခဲ့ရ

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၂၀) ရက်။ ။ မင်းတပ်မြို့နယ်၊ ပန်အောရွာမှ ချင်းလူမျိုး ခရစ်ယာန် ဘာသာဝင် များသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဘုန်းတော်ကြီး တစ်ပါး၏ ညွှန်ကြားမှုဖြင့် ဝတ်ပြုကိုးကွယ်ခြင်း များကို ရပ်တန့်ပစ်ရန် အမိန့်ပေးခံခဲ့ရသည်။ ပန်အောရွာ တွင် သီတင်းသုံးသည် ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုန်းတော်ကြီး ဦးနန္ဒာသီရိ မှ ကျေးရွာ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများကို သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် စေလွှတ်ကာ ဘုရားကျောင်း တွင်းမှ ဝတ်ပြုကိုးကွယ်မှုများကို ရပ်တန့် ရန် အမိန့်ပေးခဲ့သည်။ လုံခြုံရေး အကြောင်းအရာကြောင့် အမည်ဖော်ပြထားခြင်းမပြုသော ဒေသခံ ခရစ်ယာန် ဘာသာရေးခေါင်းဆောင် တစ်ဦးမှ ချင်းလူ့အဖွဲ့အစည်းအဖွဲ့ကို ပြောပြရာတွင် “ အဲဒီဗုဒ္ဓဘာသာဘုန်းကြီး က ဆယ်အိမ်မှူး ဦးအုန်းရှေ့ ကို ဩဂုတ်လ ၂၅ ရက်က ကျွန်တော်တို့ ဝတ်ပြုနေတုန်း လွှတ်ပြီးတော့ ချက်ချင်းပဲ ဝတ်ပြုကိုးကွယ်နေတာကို ရပ်တန့် ဖို့ အမိန့်ပေးခဲ့တယ်” ဟု ပြောပြခဲ့သည်။ စက်တင်ဘာလ (၈) ရက်နေ့က ဝတ်ပြုဆုတောင်းမှုပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း ကြားသိပြီးနောက်တွင် အခြား ဆယ်အိမ်မှူးများ ဖြစ်ကြသော ဦး ချန်းမှန်းကီး၊ ဦးအောင်ထန်း၊ ဒေါ်ရွှေယောင်း၊ ဦး နိန်းဟန်း နှင့် ဒေါ် အွမ်းဟာယောင်း တို့ ကိုလည်း ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ (၉) ရက်နေ့က စေလွှတ်ခဲ့သည် ဟု ဆိုသည်။ ထို့ပြင် “ ကျွန်တော်တို့ ဆက်လက်ပြီး ဝတ်ပြုကိုးကွယ်ခြင်း ကို လုပ်နေမယ်ဆိုရင် ရွာကို မီးရှို့ပစ်မယ် လို့ လည်း ခြိမ်းခြောက်ခဲ့သေးတယ်” ဟု ယင်းက ထပ်လောင်းပြောကြားခဲ့သည်။ အောက်တိုဘာလ (၆) ရက်နေ့တွင် နောက်ထပ် ဆယ်အိမ်စုမှူး ဦး ဟာထန်း အား ဗုဒ္ဓဘာသာ ဆရာတော်မှ ထပ်မံ စေလွှတ်ခဲ့ကာ “ နောက်ထပ် ဝတ်ပြုကိုးကွယ်မှုပြုမယ် ဆိုရင် မင်းတို့ကို ဓာတ်ပုံတွေရိုက်ပြီး အာဏာပိုင်တွေ ဆီတင်လိုက်မယ်” ဟု လည်းပြောကြားခဲ့သည်။¹¹

ချင်းပြည်နယ်တွင် န.တ.လ ကျောင်းမှ ကျောင်းသားများကို အစိုးရမှ အပြည်အဝှေ့ ထောက်ပံ့မှုပေး

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ (၃၀) ရက်။ ။ ချင်းပြည်နယ်မှ န.တ.လ ကျောင်းသားများကို အပြည်အဝှေ့ ထောက်ပံ့မှု ပေးထားသည် ဟု မြန်မာ အစိုးရက ပြောကြားခဲ့သည်။ န.တ.လ ဆိုသည်မှာ နယ်စပ်ဒေသ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဖွံ့ဖြိုးရေး သင်တန်းကျောင်း ၏ မြန်မာအတိုကောက်နာမည် ဖြစ်သည်။ ကြာသပတေးနေ့ထုတ် မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာ (မြန်မာစာ) တွင် ဖော်ပြချက်အရ အစိုးရ သည် န.တ.လ ကျောင်းသားများ အတွက် နေရာထိုင်ခင်း၊ အဝတ်အထည်၊ အစားအသောက်၊ ပညာရေး နှင့် ကျန်းမာရေး အားလုံးအတွက် အပြည်အဝှေ့ တာဝန်ယူရသည် ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ကျောင်းသားများ သည် ဘာသာရပ်

¹⁰ Questions over State budget to build Buddhist infrastructure in Chin State, 11 November 2013, Chinland Guardian: <http://www.chinlandguardian.com/index.php/chin-news/item/1995-questions-over-state-budget-to-build-buddhist-infrastructure-in-chin-state> တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။
¹¹ Christians disappointed over Sunday meeting with Chief Minister, 25 October 2013, Rhododendron News, September-October 2013: http://www.chro.ca/images/stories/files/PDF/Rhododendron/RhododendronNews_Sept-Oct_2013.pdf တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။

တစ်ခုအတွက် ထောက်ပံ့ကြေး ၂၅၀၀၀ ကျပ် ရရှိကြပြီး န.တ.လ ကျောင်းများတွင် ဘာသာရပ် ငါး ခု သင်ကြားကြရသည်။ န.တ.လ ကျောင်းများကို နယ်စပ်ရေးရာ ဝန်ကြီးဌာန နှင့် ပညာရေး စီမံကိန်း နှင့် လေ့ကျင့်ရေး ဌာန တို့ ပူးပေါင်းဖွင့်လှစ်ထားသည်။ ကျောင်းများ ဖြစ်သည်။

ဖူလုံလ-ဖေဖော်ဝါရီ အထိ ပညာသင်နှစ်တစ်နှစ်အတွက် ကျောင်းသားတစ်ဦး လျှင်ရရှိသော ထောက်ပံ့ ငွေ မှာ လက်ရှိ ငွေကျပ် ဆယ်သိန်းကျော်ဖြစ်သည်။ မင်းမြို့၊ တစ်မြို့ထဲမှ အမှတ်(၂)န.တ.လ ကျောင်း တွင် ၅ တန်းမှ ၁၀ တန်းအထိ ကျောင်းသား ၁၆၆ဦး (ကျား ၁၁၅ ဦး၊ မ ၅၁ ဦး) ရှိနေပြီး ယင်းအနက် ၈၅ ဦးမှာ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတက္ကသိုလ် ဝင်ခွင့် စာမေးပွဲ ဖြေဆို ကြမည်ဖြစ်သည်။ လက်ရှိတွင် အစဉ်အဆက် ဘဏ္ဍာငွေ အလုံအလောက်မရ ရှိ ကြသည်။ အစိုးရကျောင်းများတွင် မိသားစု များသည် ကလေးငယ်များ၏ ကျောင်းသုံးပစ္စည်းများ အတွက် သာမက ကျောင်းလခ ပါ ပေးသွင်းနေရ သည်။¹²

ဗုဒ္ဓဘာသာ အလှူပွဲများအတွက် အစားအသောက်များပြင်ဆင်ရန် ချင်းလူမျိုး ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များ စေခိုင်းခံရ

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ (၂၇) ရက်။ ။ ဟားခါးမြို့မှ ချင်းလူမျိုး ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင် အစိုးရ ဝန်ထမ်းများက ၎င်းတို့သည် ဥပုသ်နေ့များတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုန်းကြီးကျောင်းများတွင် အစားအသောက်များ ပြင်ဆင်ရန် အမိန့် ပေးခံခဲ့ကြရသည် ဟု ဆိုသည်။ ဌာနတစ်ခု ချင်းစီကို အခကြေးငွေ ပေးအပ်ခြင်းမရှိဘဲ ဥပုသ်အဖိတ်နေ့များ တွင် ရုံးချိန်တွင်း(သို့)ရုံးချိန်ပြင်ပတွင် အစား အသောက်ပြင်ဆင်ရန်အတွက် စေခိုင်းခံခဲ့ရသည် ဟု ဟားခါးမြို့မှ အစိုးရ ဝန်ထမ်း တစ်ဦးမှ ဆိုသည်။

“ ဌာနတစ်ခုစီမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဝန်ထမ်းတွေ အရမ်းနည်းပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အဲ့ဒီလို အလှူလုပ်တဲ့အခါမှာ အားလုံး ပါဝင်ရမယ်၊ ထည့်ဝင်ရမယ် ဆိုတာက အမိန့်တစ်ခုအနေနဲ့ လာတာ” ဟု ဟားခါးမြို့မှ အစိုးရ ဝန်ထမ်းတစ်ဦးက ထပ်လောင်းပြောကြားခဲ့သည်။ “ဒီမိုကရက်တစ် အစိုးရသစ်တစ်ရပ် ကျွန်တော်တို့မှာ ရှိနေပြီဆိုတော့ ကျွန်တော် တို့ ရဲ့ ဘာသာတရားတွေကို လွတ်လပ်စွာ ကျင့်သုံးနိုင်ဖို့ ရွေးချယ်ခွင့် နဲ့ အခွင့်အရေး ပေးသင့်တယ်။ ကျွန်တော် တို့ ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်တွေဆိုတာ အာဏာပိုင်တွေ သိတယ်။ဒါပေမဲ့ ကျွန်တော်တို့ သူတို့ရဲ့ လမ်းညွှန်ချက် တွေကို လိုက်နာရတယ်” ဟု ချင်းလူမျိုး ခရစ်ယာန် ဘာသာဝင်တစ်ဦး မှ ပြောပြသည်။ လူဦးရေ ၅၂၄၃၉ ဦး နေထိုင်သည် ဟားခါးမြို့နယ်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ၅၃၈ ဦး ရှိနေပြီး ဘုန်းကြီးကျောင်း(၈) ကျောင်း နှင့် စေတီ ပုထိုးများ ရှိနေကြောင်း အစိုးရ စာရင်းဇယားအရ သိရသည်။¹³

¹² Christians threatened, ordered to stop holding worship services, 20 October 2013, Rhododendron News, September-October 2013: http://www.chro.ca/images/stories/files/PDF/Rhododendron/RhododendronNews_Sept-Oct_2013.pdf တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။

¹³ Govt gives full support to Na Ta La students in Chin State, 30 September 2013, Rhododendron News, September-October 2013: http://www.chro.ca/images/stories/files/PDF/Rhododendron/RhododendronNews_Sept-Oct_2013.pdf တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။

ချင်းလူမျိုး ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင် ကျောင်းအုပ်ဆရာမကြီး အကြောင်းရင်းဖော်ပြခြင်းမရှိဘဲ အလုပ်မှ ထုတ်ပစ်ခံရ

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ (၁၃) ရက်။ ။ အမှတ်(၂) အခြေခံပညာဦးစီးဌာန၊ မန္တလေး မှ ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးမြင့်ကို ၏ တရားဝင်လက်မှတ်နှင့်အတူ ရောက်ရှိလာသည်။ စာတွင် မင်းတပ်မြို့နယ် ရှိ အလယ်တန်းကျောင်းမှ ထန်တလန်မြို့သို့ ရာထူးတိုးဖြင့် ရောက်ရှိလာသည်။ ဒေါ်ထင်ဒိတ် အား ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ဝန်ကြီးရုံး ၏ အစည်းအဝေးဆုံးဖြတ်ချက်အရ အလုပ်မှ ထုတ်ပယ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ ယင်းသို့ အလုပ်မှ ရုတ်တရက် ထုတ်ပယ် ခြင်းမှာ မင်းတပ်မြို့နယ်အတွင်းရှိ အစိုးရမှ ဖွင့်လှစ်ထားသည်။ န.တ.လ ကျောင်းများမှ ခွဲခြား ဆက်ဆံ ခြင်း၊ ဘာသာရေးကိစ္စရပ်များနှင့် ဆက်စပ်နေသည်ဟုယုံကြည်နေကြောင်း အသက် (၅၃) နှစ်အရွယ်ရှိ ယင်း ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင် ကျောင်းအုပ်ဆရာမကြီးက ယုံကြည်နေသည်။

The Chinland Post သတင်းစာ ကို ပြောပြရာ၌ ဒေါ်ထင်ဒိတ်သည် ယခုနှစ် ဇွန်လအတွင်းက သူမ ကျောင်းအုပ် ဆရာမအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သော ရှိအလယ်တန်းကျောင်းမှ ကျောင်းသားအားလုံး၏ စာရင်းကို ဗုဒ္ဓဘာသာဘုန်းတော်ကြီးမှ တောင်းခံခဲ့သည် ဟု ဆိုသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ယင်းကျောင်းသား အားလုံးကို ဘုန်းကြီးကျောင်းသို့ ပို့ရန် အဆိုပါ ဘုန်းတော်ကြီးမှ ဒေသခံတစ်ဦးကို စေလွှတ်မှာကြား ခဲ့ရာ ဆရာမကြီးမှ “ကျွန်မရဲ့ ကျောင်းသားတွေအားလုံးက ခရစ်ယာန်တွေဆိုတော့ ခင်ဗျားတို့ ကျောင်းကို လာချင်မယ်လို့ မထင်ဘူး” ဟု တုန့်ပြန်ဖြေကြားခဲ့သည်။

မကြာသေးမီက ရှိ ရွာမှ ဒေသတွင်းအစည်းအဝေးတစ်ခုတွင် အမျိုးသားက ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင် ဖြစ်နေသူ ဒေါ် ထင်ဒိတ် မှ “ မိမိတို့ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုကြောင့် ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင် ကိုယ့်ကလေးတွေကို န.တ.လကျောင်းတွေမှာ လုံးဝအပ်နှံထားပြီးတော့ တခြားဘာသာကို ကူးပြောင်းခွင့်မပြုသင့်ဘူးလို့ ကျွန်မပြောခဲ့တယ်” ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ အဆိုပါပြောကြားချက်သည် ဗုဒ္ဓဘာသာဘုန်းတော်ကြီး နှင့် ဘုန်းကြီးကျောင်းတွင် နေထိုင်နေသည် ဆရာမဒေါ် ခင်ပုလဲထိုက် တို့ထံရောက်ရှိသွားခဲ့သည်။ ထို့နောက် ဆရာမ ဒေါ်ခင်ပုလဲထိုက် မှ ဒေါ်ထင်ဒိတ်အားအလုပ်မှ ထုတ်ပစ်ရန်အတွက် သက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များကို ချဉ်းကပ်ခဲ့ပြီး သူမအားလည်း နာမည်ကို သမ္မတဦးသိန်းစိန် အထိ ပေးပို့ပြီးဖြစ်ကြောင်း အသိပေးခဲ့သည်။

ချင်းပြည်နယ် ဖွံ့ဖြိုးရေး ဆိုင်ရာဝန်ကြီး ပူးနိန်းနိုင် နှင့် ပြည်နယ်ပညာရေးဌာနမှ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူး မေဂျာ အောင်ရွှေဦး တို့ သည် န.တ.လ ကျောင်းများတွင် ပညာသင်ယူနေသည် ချင်းလူမျိုးခရစ်ယာန် ဘာသာဝင်များ အား ရိုက်နှက်မှုတွင် ဒေါ်ထင်ဒိတ် ပါဝင်ပတ်သက်သည် ဆိုသည်။ စွပ်စွဲချက်များ မှန်ကန် ခြင်းရှိမရှိ စုံစမ်းစစ်ဆေး ခြင်းများပြုလုပ်ခဲ့သည်။ စွပ်စွဲချက်နှင့် ပတ်သက်၍မေးမြန်းမှုများ ပြုလုပ်ရာတွင် ချင်းလူမျိုး ကျောင်းအုပ်ဆရာမကြီး မှ ရိုက်နှက်ခံရဖူးခြင်း မရှိဟု ကျောင်းသားများက ဖြေကြားခဲ့ကြသည်။ The Chinland Post သတင်းစာ၏ ဖော်ပြ

ချက်အရ အဆိုပါ ကိစ္စရပ်နှင့် ပတ်သက်၍ မှတ်ချက်တစ် စုံတစ်ရာ ပေးနိုင်သည်။ အနေအထားတွင် မရှိ ဟု မေဂျာ အောင်ရွှေဦး မှ ဖြေကြားခဲ့သည်။¹⁴

ဟားခါးမြို့တွင် ကျောင်းဆရာ/မများ တနင်္ဂနွေနေ့၌ အစည်းအဝေးတက်ရောက်ရန် အမေ့စေခိုင်းခံရ

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ (၇) ရက်။ ။ ချင်းပြည်နယ်၊ ဟားခါးမြို့မှ ကျောင်းဆရာ/မ များသည် နိုင်ငံတကာ စာတတ်မြောက်ရေးနေ့ အထိမ်းအမှတ် အခမ်းအနား ကို တနင်္ဂနွေနေ့တွင် တက်ရောက် ခဲ့ရသည်။ဟားခါးမှ သတင်းရင်းမြစ်တစ်ခုအရ ပြည်နယ်အစိုးရ အရာရှိများသည် ခရစ်ယာန် အများစုဖြစ်ကြသော ကျောင်းဆရာ/မ များ ကို တနင်္ဂနွေနေ့ နံနက် ၉:၀၀ နာရီ တိတိတွင် တက်ရောက်ပါမည် ဟူသည် ခံဝန်ကတိ ထိုးစေခဲ့သည်။ အမည်ဖော်ပြခြင်းမပြုရန် တောင်းဆိုခဲ့သော ဆရာတစ်ဦး၏ ဖော်ပြချက်အရ ယင်းအခမ်းအနားသို့ တက်ရောက် ရန် ပျက်ကွက်ပါက လစာထဲမှ ငွေကျပ် ၅၀၀၀/- နှုတ်ယူသွားမည်ဖြစ်သည် ဟုဆိုသည်။ “ ကျွန်တော်တို့ မ တက်ရောက်ရင် ကျောင်းသုံးပစ္စည်းတွေ ဝယ်ဖို့ အတွက် လစာထဲမှ ငွေတချို့ ကို ဖြတ်မှာဖြစ်တယ်လို့ လည်း ကျွန်တော်တို့ ကို အသိပေးခဲ့တယ်”ဟု အဆိုပါ အခမ်းအနားကို တက်ရောက်ခဲ့သော ချင်းလူမျိုး ကျောင်းဆရာ တစ်ဦး မှ ထပ်လောင်းပြောကြားခဲ့သည်။ အဆိုပါအခမ်းအနားကို ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ် ပူးဟုန်းဝင်း နှင့် အခြား ဝန်ကြီးများအပါအဝင် အစိုးရအရာရှိများလည်း တက်ရောက်ခဲ့သည်။¹⁵

အထက်တန်းကျောင်းသားများ စနေ၊တနင်္ဂနွေနေ့များတွင် ကျောင်းတက်ခိုင်းမှုများ ရှိနေ

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ (၃၁) ရက်။ ။ ချင်းပြည်နယ်တွင် နေထိုင်ကြသည် ခရစ်ယာန် မိသားစုများမှ မိဘများ နှင့် ဆရာ/မ များသည် စနေနေ့များ နှင့် တစ်ခါတစ်ရံ တနင်္ဂနွေနေ့များတွင် ကလေးများ ကျောင်းတက်ခြင်း နှင့် ပတ်သက်၍ ညည်းညူပြောဆိုကြသည်။ အထက်တန်းကျောင်းသားများသည် ဥပုသ်နေ့ အစားထိုးအဖြစ် စနေနေ့များတွင် ကျောင်းတက်ကြရသည်။ ဟားခါးမြို့တွင်နေထိုင်သူ သတ္တမြောက်နေ့ အသင်းတော် မှ မိဘ တစ်ဦး က “ကျွန်တော်တို့ အသင်းက စနေနေ့ မှာ ဘုရားရှိခိုး တာဆိုတော့ ကျွန်တော်တို့ သားသမီးတွေ ဝတ်ပြု အစည်းအဝေး အတော်များများ ပျက်ကွက်ရတာနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ကျွန်တော်တို့ အတော်လေး စိုးရိမ်မိ တယ်” ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။¹⁶

¹⁴ Chin Christian govt staff ordered to prepare food for Buddhist offerings, 27 September 2013, Rhododendron News, September-October 2013: http://www.chro.ca/images/stories/files/PDF/Rhododendron/RhododendronNews_Sept-Oct_2013.pdf တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။
¹⁵ Chin Christian headmistress sacked for no given reasons, 13 September 2013, Rhododendron News, September-October 2013: http://www.chro.ca/images/stories/files/PDF/Rhododendron/RhododendronNews_Sept-Oct_2013.pdf တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။
¹⁶ School teachers forced to attend Sunday meeting in Hakha, 7 September 2013, and School teachers threatened with salary deduction in Hakha, 8 September 2013, Rhododendron News, September-October 2013: http://www.chro.ca/images/stories/files/PDF/Rhododendron/RhododendronNews_Sept-Oct_2013.pdf တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။

မတူပီ ဘုရားကျောင်းများမှ ခရစ်ယာန် လက်ဝါးကားတိုင် ထူရန် ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံ

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ (၂၄) ရက်။ ။ မတူပီမြို့နယ် အသင်းတော်များကောင်စီ(MTCC) က ၎င်းသည် လာမည့် နှစ်အတွင်း မတူပီမြို့နယ် ကျန်တတ် တောင်တွင် ခရစ်ယာန် လက်ဝါးကားတိုင် တစ်တိုက် စိုက်ထူခွင့် ချင်းပြည်နယ်အစိုးရထံတောင်းခံမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ MTCC ၏ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး ဖြစ်သူ သိက္ခာတော်ရဆရာတော် ဗစ်တာလိုင်လျန်း၏ အဆိုအရ ချင်းပြည်နယ် အစိုးရအဖွဲ့ဝင် ဝန်ကြီးချုပ် ပူးဟုန်းဝိုင်းထံ လက်ဝါးကားတိုင် စိုက်ထူခွင့်တောင်းခံလွှာ ကို ပေးပို့ရမည်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ လက်ဝါး ကားတိုင် ကို ၂၀၀၅ ခုနှစ်က မြန်မာအစိုးရမှ ဖျက်ဆီးခဲ့သည်။ ဘိုတလန် မှ အမြင့်ပေ ပေ၃၀ ရှိ လက်ဝါး ကားတိုင် အစားထိုးအဖြစ် စိုက်ထူနိုင်ရန် အသင်းတော်များမှ ကြိုးပမ်းနေခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၉၈၇ ခုနှစ်က MTCC ၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် စိုက်ထူခဲ့သော ဘိုတလန်လက်ဝါး ကားတိုင် ကို ဖျက်ဆီးခဲ့ပြီးနောက် အာဏာပိုင်များသည် အဆိုပါ အနီးတစ်ဝိုက်ဒေသ ကို သိမ်းယူခဲ့ပြီး အမှတ် (၃၀၄) မြန်မာ့ခြေလျင်တပ်ရင်း အတွက်စစ်အခြေစိုက် စခန်း ကို ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ အလားတူပင် ဟားခါးမြို့ရှိ အသင်းတော်အသီးသီးမှ ခရစ်ယာန်ဓမ္မဆရာများ အသင်းကလည်း ချင်းပြည်နယ်ကို ခရစ်ယာန်ပြည်နယ်အဖြစ် ဖော်ပြသည်။ သင်္ကေတ တစ်ခုအနေဖြင့် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် လက်ဝါးကားတိုင် တစ်ခု စိုက်ထူရန် ဆုံးဖြတ်ထားပြီးဖြစ်သည်။ အဆိုပါ အသင်း သည် လက်ဝါးကားတိုင် စိုက်ထူရန် သင့်လျော်သည့် နေရာ၊ လက်ဝါးကားတိုင် စိုက်ထူခြင်း နှင့် ပတ်သက်၍ အစိုးရသစ်လက်အောက်တွင် ရုံးပိုင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ စသည်တို့ နှင့် ပတ်သက်၍ ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။¹⁷

ဦးသိန်းစိန်မှ ချင်းလူမျိုး အရာရှိများ နှင့် ခေါင်းဆောင်များ အား တနင်္ဂနွေနေ့တွင် တွေ့ဆုံ

၂၀၁၃ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ (၁၈) ရက်။ ။ နိုင်ငံတော်သမ္မတ အနေဖြင့် ချင်းပြည်နယ်ပထမဆုံး ခရီး စဉ်တွင် သမ္မတဦးသိန်းစိန်သည် ချင်းပြည်နယ်အစိုးရ၊ အစိုးရအရာရှိများ၊ မြို့မိမြို့ဖများ နှင့် တနင်္ဂနွေနေ့ နံနက်ပိုင်း တွင် အစည်းအဝေးကျင်းပခဲ့သည်။ "အစည်းအဝေးက မနက် ၁၀:၀၀ နာရီ ကနေ နေ့ခင်း ၂:၀၀ နာရီ အထိ ကြာတယ်။ ပုံမှန်အားဖြင့် ဟားခါးမြို့က ဘုရားကျောင်းတွေမှာ ဘုရားရှိခိုး တာကို မနက် ၁၀:၀၀ နာရီ ကနေ ၁၂:၀၀နာရီအထိ ကျင်းပလေ့ရှိတယ်။ ဒီတော့ အစည်းအ ဝေး တက်ရတဲ့ချင်းလူမျိုး ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်တွေ က ဘုရားကျောင်းမတက်နိုင်တော့ဘူးလေ" ဟု ဟားခါးမြို့မှ ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်တစ်ဦးမှ Chinland Guardian သတင်းစာကို ပြောပြသည်။ သမ္မတ သည် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် ဒုတိယ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး မင်းအောင်လှိုင် လိုက်ပါ လျက် ဟားခါးမြို့ရှိ သံသရာအေး စေတီနှင့် ဇေတဝန်တရားရိပ်သာ

¹⁷ High school students forced to go to class at weekends, 31 August 2013, Rhododendron News, July – August 2013:http://www.chro.ca/images/stories/files/PDF/Rhododendron/RhododendronNews_Jul-Aug_2013.pdf တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။

တို့ကို သွားရောက်ခဲ့ပြီး ဆရာတော် ဒေါက်တာအရှင် ဘဒ္ဒန္တ တေဇောသာရ အမှူးပြုသည်။ သံဃာတော်များကို ကို လှူဒါန်းခဲ့ သည်။¹⁸

၄။ CHRO မှ မူဝါဒရေးရာကြိုးပမ်းချက်များ

(က) ချင်းပြည်နယ် အဆင့်

ချင်းအမျိုးသားညီလာခံ၌ CHRO မှ လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ယုံကြည်ပိုင်ခွင့် သီးသန့်ဆွေးနွေးခန်း တွင် ဦးဆောင်ဦးရွက်ပြုပေးခဲ့

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၂-၁၅ ရက်။ ။ နိုဝင်ဘာလအတွင်း ချင်းပြည်နယ် ဟားခါးမြို့၌ ကျင်းပခဲ့ သော ချင်းအမျိုးသားညီလာခံ၌ ချင်းလူ့အခွင့်ရေးအဖွဲ့ (CHRO) မှ လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ယုံကြည် ပိုင်ခွင့် သီးသန့် ဆွေးနွေးခန်းကို သုံးရက်တာ ဦးဆောင်ဦးရွက်ပြုပေးခဲ့သည်။ အဆိုပါညီလာခံမှာ နှစ်ပေါင်းခြောက်ဆယ်အတွင်း ပထမအကြိမ်ကျင်းပသည် ညီလာခံဖြစ်သည်။ အဆိုပါ သီးသန့် ဆွေးနွေးခန်းတွင် ပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့သူများမှာ မတူညီသည်။ ဘာသာများမှဖြစ်ကြသည်။ အဆိုပါ ပါဝင်ဆွေးနွေးသူများမှ အကြံပြုချက် (၁၂) ချက် ချမှတ် နိုင်ခဲ့ပြီး အဆိုပါ အကြံပြုချက်အားလုံးကို ညီလာခံမှ ညီလာခံ တရားဝင်အဆိုပြုချက်များအဖြစ် ချမှတ်ခဲ့ကြ သည်။ အဆိုပါချင်းအမျိုးသား ညီလာခံ မှ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်အတွက် သက်ဆိုင်ရာ အမှုဆောင် အဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းခြင်းကို ကြီးကြပ်ရန်အတွက် ချင်းလူမျိုး စတိတ်ဟိုဒါ အသီးသီးမှ ကော်မတီဝင် ၄၅ဦး ပါဝင်သည်။ steering ကော်မတီ ကို တာဝန်ပေးအပ်ထားပြီးဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ် ယုံကြည်ပိုင်ခွင့် သီးသန့်ဆွေးနွေးခန်းမှ ထွက်ရှိလာသည်။ အကြံပြုချက် ၁၂ ချက်မှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်သည်။

- ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပါရှိသော ဘာသာရေးဆိုင်ရာခွဲခြားဆက်ဆံမှုသို့ ဦးတည်စေ သည့် မည်သည့်ပြဌာန်းချက်မျိုးကိုမဆို ပြန်လည်သုံးသပ်ပြင်ဆင် (သို့မဟုတ်) ပယ်ဖျက်ရန်လိုအပ်ကြောင်း သဘောတူသည်။

¹⁸ Matupi churches ask permission to erect Christian cross, 24 August 2013, Rhododendron News, July – August 2013: http://www.chro.ca/images/stories/files/PDF/Rhododendron/RhododendronNews_Jul-Aug_2013.pdf တွင်ဖော်ပြပါရန်။

- ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် သာသနာနယ်မြေပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရရှိရန်နှင့် ယုံကြည်ခြင်းအခြေခံသော (Faith-based) အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ လွတ်လပ်စွာဖွဲ့စည်းရပ်တည်ခွင့်၊ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခွင့်၊ ပြည်တွင်းပြည်ပအလှူရှင်များထံမှ ရန်ပုံငွေရယူနိုင်ခွင့်၊ ကြန့်ကြာမှုမရှိမှတ်ပုံတင်ရရှိခွင့်များ ရရှိရန်လိုအပ်ကြောင်း သဘောတူသည်။
- နိုင်ငံတော်မှဖွင့်လှစ်သောစာသင်ကျောင်းများတွင် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းမှုများ၊ ကျောင်းသူ၊ ကျောင်းသားများအား ကျင့်ကြံစေခြင်းများ ရှောင်ရှားပြီး မတူကွဲပြားသောဘာသာတရားများအချင်းချင်း အပြန်အလှန် လေးစားအသိအမှတ်ပြုခြင်းကို မြှင့်တင်ရန် လိုအပ်ကြောင်း သဘောတူသည်။
- လူနည်းစုကိုးကွယ်သောဘာသာတရားများကို အကာအကွယ်ပေးသည့် ဥပဒေတစ်ရပ် ပြဌာန်းထားရှိရန် လိုအပ်ကြောင်း သဘောတူသည်။
- ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတွင် ဘာသာတရားများအကြား ဆူကြူနိမ့်မြင့်ခွဲခြားမှုပျောက်စေရေးအတွက် သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာနကို လွတ်လပ်၍ဘက်မလိုက်သော ဘာသာရေးဆိုင်ရာကော်မရှင်တစ်ရပ်ဖြင့် အစားထိုးဖွဲ့စည်းသင့်ကြောင်း ထောက်ခံအကြံပြုသည်။
- နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကိစ္စများတွင်ပါရှိသော ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာဟူသည့်ဖော်ပြချက်သည် ဘာသာရေးခွဲခြားမှုကိုဦးတည်စေသဖြင့် ပယ်ဖျက်သင့်ကြောင်း ထောက်ခံအကြံပြုသည်။
- အကြောင်းပြချက်အမျိုးမျိုးဖြင့် ဖြိုလှဲဖျက်ဆီးခံခဲ့ရသော ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်တို့အထွဋ်အမြတ်ထားသည် လက်ဝါးကားတိုင်များကို တာဝန်ရှိသူများမှ ပြန်လည်စိုက်ထူပေးရန် အလေးအနက်တောင်းဆိုသည်။
- လွတ်လပ်စွာဘာသာရေးဆိုင်ရာ စည်းဝေးခွင့်၊ ဟောပြောစည်းရုံးခွင့်များ အမှန်တကယ်ရရှိစေရေး ဆောင်ရွက်ပေးရန်နှင့် ဘာသာရေးနှင့် ပတ်သက်သောကိစ္စရပ်များတွင် ဘက်မလိုက်သော မူဝါဒကျင့်သုံးရန် နိုင်ငံတော် အစိုးရအား တိုက်တွန်းသည်။
- ခရစ်ယာန်များ၏သာသနာ့ဝန်ဆောင်ကိစ္စကိုအသိအမှတ်ပြုရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရအားတိုက်တွန်းသည်။
- နယ်စပ်ဒေသတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဖွံ့ဖြိုးရေး (န.တ.လ) ကျောင်းများကို ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်တွင်ထားရှိပြီး၊ ဘာသာရေးစည်းရုံးမှုနှင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှုကို ဦးတည်သည့်လုပ်ဆောင်ချက်မျိုး မဖြစ်ပေါ်စေရန်နိုင်ငံတော်အစိုးရအား တိုက်တွန်းသည်။
- သတင်းမီဒီယာများတွင် ဘာသာတိုင်းအခွင့်အရေးတန်းတူရရှိစေရေး (ဥပမာ - ရေဒီယို၊ တီဗွီများတွင် ဘာသာတိုင်း၏ သတင်းများထုတ်လွှင့်ခွင့်ပေးခြင်း) ဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရအား တိုက်တွန်းသည်။
- ချင်းပြည်နယ်ရှိ ဘာသာပေါင်းစုံ/ဂိုဏ်းပေါင်းစုံအားလုံးပါဝင်သည့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲတစ်ရပ်ကို ၂၀၁၄ ခုနှစ်အတွင်း ချင်းနစ်ခြင်းခရစ်ယာန်အဖွဲ့ချုပ်နှင့် ချင်းလူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်း (CHRO)တို့မှ ကမကထ ပြုပြီး ခေါ်ယူကျင်းပပေးရန် တိုက်တွန်းသည်။

(ခ) အမျိုးသားအဆင့်

ရန်ကုန်မြို့ နှင့် နေပြည်တော်တို့တွင် ချင်းနိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် လွှတ်တော်အမတ်များအား CHRO မှ briefing

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၂၁) ရက် နှင့် (၂၆)ရက်။ ။ CHRO သည် ရန်ကုန် နှင့် နေပြည်တော်တို့ တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ တွေ့ဆုံမှုများတွင် CHRO ၏ ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလထုတ် “Threats to Our Existence: Persecution of Ethnic Chin Christians in Burma” အစီရင်ခံစာအုပ် ပါ တွေ့ရှိချက်များ နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ချင်းနိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် လွှတ်တော်အမတ်များအား brief ခဲ့သည်။ နေပြည်တော်တွင် CHRO မှ ပို့ချမှု အစီအစဉ်သည် ချင်းလွှတ်တော်အမတ် (၁၇) ပါး(ချင်းအမျိုးသား ပါတီ၊ ချင်းတိုးတက်ရေးပါတီ နှင့် ပြည်ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီမှ) အား ပထမအ ကြိမ် စုံစုံလင်လင် စုဝေးပေးနိုင်သည်။ အစီအစဉ်လည်းဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ယုံကြည်ပိုင်ခွင့် အကြောင်းအရာသည် လွှတ်တော်အမတ်များ အတွက် ပါတီစွဲကိုချန်ထားကာ တူညီသည်။ အလေးထားမှုများကို ဖန်တီးပေးခဲ့နိုင်ခဲ့သည်။ လွှတ်တော်အမတ်များကလည်း CHRO ၏ သုတေသန နှင့် မှတ်တမ်းကောက်ယူမှုကြိုးပမ်းချက်များအပေါ် ကျေနပ်အားရမိကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။

CHRO နှင့် မြန်မာနိုင်ငံ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် တွေ့ဆုံမှု

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၂၇) ရက်။ ။ CHRO ၏ ၂၀၁၂ ခုနှစ်ထုတ် အစီရင်ခံစာအုပ် “Threats to Our Existence: Persecution of Ethnic Chin Christians in Burma” ထုတ်ဝေခြင်း နှင့် ဂျီနီဗာ မြို့တွင် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်မှုများပြုလုပ်ခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် အောက်ရှိ လုပ်ထုံး ဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိ သူ ငါးဦးမှ CHRO ၏ အစီရင်ခံစာပါ တွေ့ရှိချက်များပေါ်တွင် အခြေခံထားသည်။ စာမျက်နှာ-၉ မျက်နှာပါ စွဲချက် စာတစ်စောင် ကို ပေးပို့ခဲ့သည်။¹⁹ မကြုံစဖူးသည်။ ရလဒ်အဖြစ် အဆိုပါ စွပ်စွဲချက်များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် သမ္မတဦးသိန်းစိန်မှ မြန်မာနိုင်ငံ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (MNHRC) အား တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့သည်။ MNHRC အဖွဲ့သည် ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ချင်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်း သို့ သွားရောက်ခဲ့သည်။ MNHRC ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သူ ဦးဝင်းမရ မှ အဆိုပါ စွပ်စွဲချက်များမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် မှန်ကန်သည် ဟု တွေ့ရှိရကြောင်း CHRO အား ပြောပြခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် MNHRC သည် အစည်းအဝေးတစ်လျှောက် အာဏာပိုင်များ၏ လုပ်ရပ်များအား ရှင်းပြခြင်း နှင့် ဖာထေးပြောပြခြင်းဖြင့်သာ အချိန်ကုန်လွန်စေခဲ့သည်။ ဘာသာရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည် မည်သည်

¹⁹ *Thein Sein met Chin officials, leaders on Sunday*, 18 February 2013, *Rhododendron News*, January – February 2013: http://www.chro.ca/images/stories/files/PDF/Rhododendron/RhododendronNews_Jan-Feb_2013.pdf တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။

အကြောင်းခြင်းရာများ (သာသနာပိုင် အဆောက်အအုံများ တည်ဆောက် ပြုပြင်ခြင်းအပါအဝင်) အတွက် ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အား ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး အဆင့်သို့ လုပ်ပိုင်ခွင့် ပေးအပ်ရန် သမ္မတဦးသိန်းစိန်ထံ အား အကြံပြုခဲ့သည် ဟု ကော်မရှင်မှ အတိအလင်းပြောကြားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် မှန်ကန်ကြောင်းတွေ့ရှိထားသည်။ စွပ်စွဲချက်များအတွက် မူ အလျော်ပေးရန်(သို့) တရားသဖြင့်ဖြစ်စေရန် နည်းလမ်းများ ရှိနိုင်ချေ ရှိမရှိ နှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးခြင်း မပြုခဲ့ပေ။

ချင်းအဖွဲ့မှ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌထံ ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့် အခြေအနေ ကို သွားရောက်ဆွေးနွေးခဲ့

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၂၆) ရက်။ ။ ချင်းလူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ (CHRO) သည် ယမန်နေ့က ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ သူရရွှေမန်းနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့ပြီး ချင်းပြည်နယ်ရှိ လက်ရှိ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု များ နှင့် စပ်လျဉ်း၍ စိုးရိမ်နေရမှုများကို တက်ပြခဲ့ကြသည်။ လက်ရှိတွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု များ ရှိနေသည်။ တိုင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဆင်းရဲဆုံးပြည်နယ်တွင် နေထိုင်ကြသည်။ အဆင်းရဲဆုံး ချင်းလူမျိုးများသည် ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့် ကင်းမဲ့ခြင်း အပေါ် ဆက်လက်သောကရောက်နေရ ကြောင်း လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌထံ တင်ပြခဲ့ကြ သည်။ CHRO ၏ အမှုဆောင်ညွှန်ကြားရေးမှူး ဆလိုင်းဘွေလျန်းမှ “လက်ရှိ ချင်းပြည်နယ်မှာ ဆက်လက် ဖြစ်ပွားနေတဲ့ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုတွေ၊ အထူးသဖြင့် ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့် ချိုးဖောက်မှု နဲ့ ပတ်သက်ပြီး စိုးရိမ်ဖွယ်အခြေအနေမှာ ဆက်လက်ရှိနေပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံဟာ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံ အဖြစ်ကို ကူးပြောင်းနေပြီဖြစ်တဲ့အတွက် လွှတ်တော်ဟာ ချင်းလူမျိုးတွေရဲ့ လူ့အခွင့်အရေးကို ပိုမို ကောင်းမွန်စွာ အကာ အကွယ်ပေးနိုင်လိမ့်မယ် လို့ မျှော်လင့်ပါတယ်” ဟု လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌအား ပြောပြခဲ့သည်။ ချင်းလူမျိုးများ၏ စိုးရိမ် ပူပန်မှု နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ချင်းလူမျိုးများအပေါ် အတိတ်က ကျူးလွန်ခဲ့သည် အမှားများကို သိရှိကြောင်း သူရဦးရွှေမန်း မှ ပြောကြားခဲ့သည်။

“ကျွန်တော်တို့ဟာ အမှားတွေကို ပြင်ဆင်နိုင်ဖို့အတွက် အတိတ်က သင်ခန်းစာတွေကနေ လေ့လာ သင်ယူ သင့်ပါတယ်” ဟုလည်း လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌမှ CHRO အဖွဲ့အား ပြောကြားခဲ့သည်။²⁰

(ဂ) နိုင်ငံတကာအဆင့်

လူနည်းစုကိစ္စရပ်များဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂဖိုရမ် တွင် CHRO မှ သက်သေထွက်ဆိုခဲ့

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ (၂၉)ရက်။ ။ ချင်းလူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ (CHRO) မှ ရိုဇလင်းဇာဟောင်း သည် လူနည်း စု ကိစ္စရပ်များဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂဖိုရမ်၏ ဆဌမအကြိမ်မြောက် SESSION တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဘာသာရေး ဆိုင်ရာလူနည်းစုများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ဆက်လက်ရှိနေဆဲဖြစ် ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ ချင်းလူမျိုး များသည် လူမျိုး၊ ကိုးကွယ်သည်၊ ဘာသာ နှင့် ဘာသာစကား တို့ အပေါ် အခြေခံသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပုံစံ

²⁰ Chin delegation raised issue of religious freedom with Speaker of Burmese Parliament, 26 February 2013, Rhododendron News, January – February 2013: http://www.chro.ca/images/stories/files/PDF/Rhododendron/RhododendronNews_Jan-Feb_2013.pdf တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။

မျိုးစုံ ကို ရင်ဆိုင်နေရသည် ဟု ရိုဏလင်းဇာဟောင်း မှ ပြောကြားခဲ့ပြီး "အဲဒီလိုခွဲခြားမျိုးဆက်ဆံမှုမျိုးရဲ့ သက်ရောက်မှု ကတော့ ဆိုးရွားတဲ့ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု ဖြစ်ပြီး နောက်တစ်ခုကတော့ အများဆိုင်ဘဝနဲ့ စီးပွားရေးဘဝတွေမှာ ထိထိရောက်ရောက် ပါဝင်ခွင့် အပေါ် ထိခိုက်ခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ ချင်းလူမျိုး ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင် အမျိုးသမီးတွေဟာ ချင်းပြည်နယ် အစိုးရ အဖွဲ့ရဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်ချပိုင်ခွင့်အဆင့်အသီးသီးမှာ လုံးဝဖယ်ထားခြင်း ခံရပါတယ်" ဟု လည်း ယင်းမှ ပြောကြားခဲ့သည်။ မြန်မာအစိုးရအား လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်ယုံကြည်ပိုင်ခွင့် နှင့် စပ်လျဉ်းသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် (၁၈) အား အပြည်အဝ လိုက်နာဖို့ နှင့် လူနည်းစု ဘာသာဝင်များအပေါ် တိုက်ရိုက်သော်လည်းကောင်း သွယ်ဝိုက်သော်လည်းကောင်း ခွဲခြားဆက်ဆံသည်။ ဥပဒေများအား ပယ်ဖျက်ရန်အတွက် မြန်မာအစိုးရအား တွန်းအားပေးရန်အတွက် ဖိုရမ်အား CHRO မှ တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ ထို့အပြင် CHRO သည် မြန်မာနိုင်ငံမှ သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာနအား လွတ်လပ်၍ ဘက်မလိုက်သည်။ ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့် ကော်မရှင် ဖြင့် အစားထိုးရန် နှင့် အဆိုပါ ကော်မရှင်အား ကြာရှည် အမြစ်တွယ်နေပြီး ဖြစ်သော ကိုးကွယ်သည်။ ဘာသာအပေါ် အခြေခံသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ဖြေရှင်းပိုင်ခွင့် ပေးအပ်ရန် အတွက် လည်း CHRO မှ တောင်းဆိုခဲ့သည်။²¹

ရိုဏလင်းဇာဟောင်း၏ ဂျီနီဗာမြို့ လူနည်းစုကိစ္စရပ်များဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂဖိုရမ်တွင် ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၆-၂၇ ရက်များအတွင်း တင်ပြဆွေးနွေး ချက် အပြည်အစုံကို ဖတ်ရှုလိုပါကတွင် ဝင်ရောက်ဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု- ကုလသမဂ္ဂ လူမျိုးခြားမုန်းတီးဖိနှိပ်မှုဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူတစ်ဦး

၂၀၁၃ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၆) ရက်။ ။ ကုလသမဂ္ဂ အစီရင်ခံစာ သစ်တွင် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမှ လူနည်းစုများခံစားနေရသည်။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် လူမျိုးခြားမုန်းတီးဖိနှိပ်မှု တို့နှင့် မည်မျှ နီးကပ်စွာ ဆက်စပ်နေကြောင်းကို မီးမောင်းထိုးပြထားသည်။ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံ(UNGA)တွင် လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုဆိုင်ရာ ကုလအထူးကိုယ်စားလှယ် မှ " လူမျိုးခြားမုန်းတီး ဖိနှိပ်မှု၊ ဘာသာရေး၊ လူမျိုးရေး၊ ဘာသာစကား နှင့် အခြား လူမှု-စီးပွား အကြောင်းခြင်းရာများ က အားနည်းမှု ကို ပိုပြီးဆိုးရွားစေတယ်။ အဲဒီလို အားနည်းတဲ့ အုပ်စုတွေ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်တဲ့ လုပ်ငန်းစဉ်မှာ ပါဝင်မှုမရှိခြင်းက တစ်ခါတစ်ရံမှာ သမိုင်းတွင် အမွေအနှစ်တွေရဲ့ ရလဒ်ဖြစ်နေတတ်တယ် " ဟု ရှင်းပြခဲ့သည်။

၂၀၁၁ ခုနှစ် UNDP ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုမှတ်တမ်းအရ ချင်းပြည်နယ်သည် ပြည်နယ်လူဦးရေ ၏ ၇၀% ကျော် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုနှုန်းအောက်တွင် နေထိုင်နေသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး ၁၄ခုအနက် အဆင်းရဲဆုံးပြည်နယ်အဖြစ် ဆိုးရွားစွာ ရပ်တည်နေသည်။ Chinland Guardian သတင်း စာ ၏ မေးမြန်းခန်းတွင် ချင်းလူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ (CHRO) ၏ Advocacy Director ဖြစ်သူ ရေချယ် ဖလေးမင်း မှ "မစ္စတာ ရူတာရဲ့ အစီရင်ခံစာက ချင်းလူမျိုးတွေရဲ့ အခြေအနေကို နားလည်နိုင်ဖို့ အတွက် အရမ်းကို

²¹ CHRO testified at UN forum on Minority Issues, 29 November 2013, Chinland Guardian: <http://www.chinlandguardian.com/index.php/component/k2/itemlist/date/2013/11/29> တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။

သင့်လျော်ပါတယ်။ ချင်းလူမျိုးတွေကို လူမျိုး နဲ့ ဘာသာ ပေါ် အခြေခံပြီးတော့ နိုင်ငံ က ပြုလုပ်တဲ့ တားဆီးပိတ်ဆို့ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ရဲ့ သက်ရောက်မှုများစွာ ရှိနေခဲ့တယ်။ အဲဒါတွေအနက် တစ်ခုကတော့ များစွာရှိနေခဲ့တဲ့ အတင်းအဓမ္မခိုင်းစေမှု နှင့် မြေယာသိမ်းပိုက် မှု တွေလို ဆယ်စုနှစ်ကြာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုတွေရဲ့ ရေရှည် ထိခိုက်မှုဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီလို လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုတွေဟာ သူတို့ရဲ့ ကိုယ်ပိုင်လယ်တွေမှာ ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးမှုကိုတောင် အနှောက်အယှက်ဖြစ်စေပါတယ်။ ဒါတွေက ချင်းလူမျိုးတွေအတွက် အဓိက အစားအသောက်ရင်းမြစ် ဖြစ်တယ်။ နောက်သက်ရောက်မှုတစ်ခုက အခြေခံအကျဆုံးဝန်ဆောင်မှုတွေ ဖြစ်တဲ့ လုံလောက်တဲ့ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ဝန်ဆောင်မှုတွေ၊ သန့်ရှင်းတဲ့ သောက်သုံးရေ၊ လျှပ်စစ်ဓာတ်အား၊ လုံလောက်တဲ့ ကျောင်းတွေ အပြင် လမ်းနဲ့ ဆက်သွယ်ရေး အခြေခံအဆောက်အအုံ ကိုတောင်မှ ချင်းလူမျိုးတွေအတွက် ပေးအပ်ဖို့ ဆန္ဒမရှိခြင်း နဲ့ လျစ်လျူရှုခြင်း တို့ပဲဖြစ်ပါတယ်။”²²

ချင်းပြည်နယ်တွင် ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ကို ဖြေရှင်းပေးရန်အတွက် အစိုးရအား တိုက်တွန်း

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၂၄) ရက်။ ။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူ့အခွင့်အရေးအခြေအနေ ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ဌာနကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးဖြစ်သူ ထောမတ်အိုယာ ကင်တားနား မှ မြန်မာအစိုးရသည် ချင်းပြည်နယ်အတွင်း ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များအား အတည်တကျဖြစ်နေသည်၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု အား ဖြေရှင်းသင့်သည် ဟု ဆိုသည်။ “အဲဒီနေရာမှာ အလုပ်အကိုင်ရရှိမှုနေရာမှာ ခွဲခြားဆက်ဆံတာ လည်း ပါဝင် ပါတယ်။ အထူးသဖြင့် အစိုးရဌာနတွေအတွင်းက ရာထူးမြင့်တဲ့နေရာတွေ ပါ” ဟု ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လအတွင်း ချင်း ပြည်နယ် သို့ ပထမအကြိမ်လာရောက်သည် မစ္စတာ ကင်တားနား မှ ပြောကြားခဲ့သည်။ ပြည်နယ်ရှိ လူဦးရေ၏ ၉၀% မှာ ခရစ်ယာန်များဖြစ်နေပြီး ၁၀% မှာ ဗုဒ္ဓဘာသာများ ဖြစ်နေချိန်၌ ပြည်နယ်အဆင့် ဌာနဆိုင်ရာအကြီးအကဲများအနက် ၁၄% နှင့် မြို့နယ် အဆင့် ဌာနဆိုင်ရာ အရာရှိများအနက် ၂၅% ကသာ ခရစ်ယာန်ဘာသာများ ဖြစ်နေသည် ဟု အိုပါ အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအနိမ့်ကျဆုံးပြည်နယ်ဖြစ် သော ချင်းပြည်နယ်တွင် နေထိုင်သည် ခရစ်ယာန်လူမျိုးများသည် ဒေသတွင်း စီမံကိန်းနည်းဥပဒေများနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအပိုင်းမှ လိုအပ်ချက်များကြောင့် သာသနာပိုင်အခြေခံအဆောက်အအုံများ တည်ဆောက် ပြုပြင် ရာတွင် ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံရာ၌ အခက်အခဲများဆက်လက်ကြုံ နေရဆဲဖြစ်သည်။

မစ္စတာ ကင်တားနား သည် ချင်းပြည်နယ် မင်းတပ်မြို့သို့ သွားရောက်စဉ် အစိုးရမှ ဖွင့်လှစ်ထားသည် န.တ.လ ကျောင်းများသို့ သွားရောက်လည်ပတ်ခဲ့သည်။ န.တ.လ ကျောင်းများသည် နယ်စပ်ရေးရာ ဝန်ကြီးဌာန နှင့် သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန တို့၏လက်အောက်တွင် ရှိနေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ လက်မှတ် ရေးထိုးထားသည် ကုလသမဂ္ဂ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်း နှင့် အညီ ကျောင်းသားလေးများ ၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာရေးအခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝလေးစားလျက် အကာအကွယ်ပေးရန်

²² Poverty linked to discrimination: UN racism ex တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။

တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ ယင်းကို တုန့်ပြန်ရာတွင် ချင်းပြည်နယ် လုံခြုံရေးနှင့် နယ်စပ်ရေးရာဝန်ကြီး ဗိုလ်မှူးဇော်မင်းဦး မှ အဆိုပါကျောင်းများ၌ ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိကြောင်း ငြင်းဆိုခဲ့ပြီး အဆိုပါအစီအစဉ်မှာ မိဘမဲ့များနှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသည်။ မိသားစုများမှ ကလေးငယ်များကို ပညာသင်ပေးရန်အတွက် ပြုလုပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ချင်းပြည်နယ်လွှတ်တော်အစည်းအဝေးတွင် ချင်းတိုးတက်ရေး ပါတီမှ ချင်းလွှတ်တော်အမတ် ကီးထန်းလုံ မှ မေးမြန်းမှုကို ဖြေကြားရာတွင်လည်း န.တ.လ ကျောင်းမှ ကျောင်းသားများကို မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်ရှိရန် နှင့် နိုင်ငံသားကောင်းများဖြစ်လာရန် လေ့ကျင့် ပေးကြောင်း ဗိုလ်မှူးဇော်မင်းဦးမှ တုန့်ပြန်ဖြေဆိုခဲ့ကြောင်း The Chinland Post သတင်းစာတွင် ရေးသားထားသည်။ ချင်းပြည်နယ် အစိုးရစာရင်းဇယားအရ ချင်းပြည်နယ်တစ်ဝန်းရှိ န.တ.လ ကျောင်း ကိုးကျောင်းတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ကျောင်းသား ၄၈၄ ဦးရှိနေပြီး ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်ကျောင်းသား ၂၉၀ ဦး ၊ ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင် ဆရာ/မ ၁၈ ဦး နှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဆရာ/မ ပေါင်း ၁၁၄ ဦး ရှိနေ ကြောင်းသိရသည်။²³

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့် နည်းပါးနေသေးဟု USCIRF ပြောကြား

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ (၂၆)ရက်။ ။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဘာသာရေးနှင့် လူမျိုးရေး လူနည်းစုများသည် ယခုတိုင် ထိတ်လန့်မှုများကို ဆက်လက်ဖော်ပြနေကြပြီး ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်မှုများလည်း ဆက်လက်ရင်ဆိုင် နေရကြောင်း နိုင်ငံတကာ ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ အမေရိကန် ကော်မရှင် (USCIRF) မှ ပြောကြားခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသို့ လာရောက်လည်ပတ်ပြီး မကြာမီ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ဩဂုတ်လ အတွင်းထုတ်ပြန်သည့် အစီရင်ခံစာတွင် ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့် အခြေအနေများ သည် ဆက်လက်၍ ပြဿနာ ရှိနေကြောင်း USCIRF မှ ဖော်ပြထားသည်။ USCIRF ၏ မူဝါဒရေးရာ နှင့် သုတေသန ဆိုင်ရာ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူး စကော့ဖလစ် သည် အစိုးရသစ် လက်ထက်တွင် ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့် အခြေအနေမှန်များကို အကဲဖြတ်ရန်အတွက် ချင်းပြည်နယ်အပါအဝင် နိုင်ငံ၏ နေရာအနှံ့အပြားသို့ သွားရောက်ခဲ့သည်။ အဆိုပါအစီရင်ခံစာပါ ဖော်ပြချက်အရ ဘာသာရေး အသင်းအဖွဲ့များသည် သာသနာပိုင် အဆောက်အအုံများဆောက်လုပ် ပြုပြင်ခြင်း နှင့် လုပ်ငန်း ဆောင်တာများလုပ်ဆောင်ရာတွင် အခက်အခဲများ ရှိနေဆဲဖြစ်ကာ အထူးသဖြင့် ချင်းပြည်နယ် နှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်များတွင် ပို၍ဆိုးရွားသည် ဟု ဆိုသည်။ ယခုနှစ်အစောပိုင်းက CHRO မှ ဝန်ထမ်းများ သည့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ချင်းလူမျိုးခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များ အား ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုဆိုင်ရာ ၎င်း၏ အစီရင်ခံစာ အပြီး အမေရိကန်နိုင်ငံ advocacy trip အတွင်း USCIRF မှ တာဝန်ရှိသူများနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့သည်။²⁴

²³ Govt urged to address discrimination against Christians in Chin State, 24 October 2013, , Rhododendron News, September-October 2013: http://www.chro.ca/images/stories/files/PDF/Rhododendron/RhododendronNews_Sept-Oct_2013.pdf တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။

²⁴ Religious freedom still restricted in Burma: USCIRF, 26 August 2013, Rhododendron News, July-August 2013: http://www.chro.ca/images/stories/files/PDF/Rhododendron/RhododendronNews_Jul-Aug_2013.pdf တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။

ကုလသမဂ္ဂအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အထူးကိုယ်စားလှယ် ချင်းပြည်နယ်မှ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု အခြေအနေ ကြောင့် မှင်တက်မိသွားခဲ့

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ (၂၂)ရက်။ ။ ချင်းလူမျိုးများသည် ဗဟိုအစိုးရ၏ လျစ်လျူရှုမှုကို နှစ်ပေါင်းများစွာ ခံစားခဲ့ရသည် ဟု ပြောကြားသွားခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ရှစ်ကြိမ်မြောက် လာရောက်ရာတွင် မစ္စတာကင်တားနားသည် ချင်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်းရှိ မင်းတပ် နှင့် ကန်ပက်လက်မြို့များသို့ သွားရောက်ခဲ့ပြီး ယင်းမြို့နယ်များမှ ခရစ်ယာန် အသင်းတော်များနှင့် အစိုးရ လက်အောက်ရှိ န.တ.လ ကျောင်းများ သို့ သွားရောက်ခဲ့သည်။ ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များအတွက် ဘုရားကျောင်းများဆောက်လုပ်ရာ၌ ကြိုတွေ့ရသော အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရား ဆိုင်ရာ အတားအဆီးများ အခြေအနေကို အထူးအလေးပေးဖော်ပြခဲ့သည်။

ချင်းလူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့.(CHRO)မှ ပရိုဂရမ် ဒါရိုက်တာ ဆလိုင်း ဇာအုပ်လိန်းက “ န.တ.လ ကျောင်းထွက် ဘွဲ့ရတွေအတွက် အစိုးရ အလုပ်ရဖို့ အာမခံချက်အပြည့်အဝပေးထားတယ်။ ဒါပေမဲ့ သူတို့ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တွေဖြစ်မှတော့။ ဒါက န.တ.လ ကျောင်းတွေမှာ ဘာသာရေးကို အခြေခံတဲ့ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ရှိကိုရှိတယ် ဆိုတာကို ထင်ဟပ်ပြတာပဲ။ ဒါကြောင့်မို့လို့ ကျွန်တော်တို့က ဒီကျောင်းတွေကို ရပ် ပြီးတော့ ကျောင်းသားတိုင်း တန်းတူညီမျှ ပညာသင်ယူနိုင်တဲ့ ပြည်နယ်ပညာရေး စနစ်ကိုသာ သင့်လျော်မှန်ကန်စွာ ဘဏ္ဍာငွေ ချပေးဖို့ တောင်းဆိုနေရတာပါ ” ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ CHRO အဖွဲ့သည် မစ္စတာကင်တားနားအား ချင်းပြည်နယ်သို့ မထွက်ခွာမီ အသေးစိတ် ရှင်းလင်းညွှန်ကြားခြင်း တစ်ရပ် ပြုလုပ်ပေးခဲ့သည်။²⁵

မြန်မာ- ဥရောပ လွှတ်တော်၌ သမိုင်းဝင် နာကြားခြင်း ချင်းလူမျိုးတို့ ပြုလုပ်ခဲ့

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ (၉) ရက်။ ။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ချင်းလူမျိုးတို့၏ အခြေအနေ ဆိုင်ရာ နာကြားမှုတစ်ရပ်ကို ဘရပ်စလ် မြို့ရှိ အီးယူပါလီမန် ၌ ကျင်းပခဲ့သည်။ “ ပြောင်းလဲလျက်ရှိသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ချင်းလူမျိုးတို့၏ ရုန်းကန်မှု ” အမည်ဖြင့် အဆိုပါ အခမ်းအနားတစ်ရပ်ကို ဥရောပ ပါလီမန်ရှိ ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့် ဆိုင်ရာ အလုပ်အဖွဲ့မှ လက်ရှိ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ အပါအဝင် အများအားဖြင့် ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များ ဖြစ်ကြသော ချင်းလူမျိုးများ ရင်ဆိုင်နေရသည် အဓိက စိန်ခေါ်မှုများအနက် အချို့ကို လေ့လာခဲ့ သည်။

အဆိုပါ နာကြားမှုတွင် သက်သေခံခဲ့သည် ချင်းလူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့.(CHRO) မှ ပရိုဂရမ်ဒါရိုက်တာ ဆလိုင်းဇာအုပ်လိန်းက “ သမ္မတ ဦးသိန်းစိန် အစိုးရက ယူဆောင်လာတဲ့ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတွေကို ကျွန်တော်တို့ ကြိုဆိုပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ခရီးက အဝေးကြီးပါ။ တစ်နည်းအားဖြင့် ပြောရရင် ချင်းပြည်နယ်မှာ ဖြစ်နေတဲ့အရာက ကျန်တဲ့ နေရာတွေက အခြေအနေအတွက် လက္ခဏာ ပါပဲ။ တစ်နေရာမှာ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုရှိတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဆက်ဖြစ်နေတယ်။ အပြုသဘောဆောင်တဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုရှိနေပေမဲ့ မြန်မာ့ တပ်မတော် က ဒဏ်ခတ်ခံရတာတွေ မရှိဘဲ

²⁵ UN rights envoy awestruck by levels of poverty in Chin State, 22 August 2013, Rhododendron News, July-August 2013: http://www.chro.ca/images/stories/files/PDF/Rhododendron/RhododendronNews_Jul-Aug_2013.pdf တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။

လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုတွေ အပါအဝင် ပြင်းထန်တဲ့ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုတွေကို ရှိနေတယ်။ ဒါတွေရဲ့ အဓိက အကြောင်းရင်းတွေဖြစ်တဲ့ လူမျိုးရေး နဲ့ ဘာသာရေး ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ကို မီးမောင်းထိုးပြချင်တယ်။ ပြီးတော့ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု တွေ ကို လေးလေးနက်နက်လုပ်ဆောင်ဖို့ အရေးတကြီးလိုအပ်နေတယ် ဆိုတာကိုရောပေါ့။ ” ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။²⁶

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းရေးတွင် တိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးများ မရှိမဖြစ် လိုအပ်

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ မတ်လ (၂၃)ရက် ။ ။ ပြင်းထန်သည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများသည် တိုင်းရင်းသားဒေသများတွင် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေသည်။ ဘရတ်စလ် ရှိ ဥရောပ ပါလီမန်မှ လူ့အခွင့်အရေး ဆပ်ကော်မတီတွင် အင်္ဂါနေ့ကကျင်းပသည့် မြန်မာနိုင်ငံအရေး နာကြားမှုတွင် ဆလောင်းဇာအုပ်လိန်းမှ “ ဘာသာရေးနဲ့ လူမျိုးရေးအပေါ် အခြေခံတဲ့ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုတွေဟာ နက်ရှိုင်းစွာ အမြစ်တွယ်နေတဲ့အပြင် စနစ်တကျဖြစ်နေတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ လက်ရှိ ပြုပြင်ပြောင်းလဲ မှုဟာ လူနည်းစု မျိုးနွယ်စု နဲ့ ဘာသာဝင် တွေအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု နဲ့ အတင်းအဓမ္မ လက်ခံခိုင်းမှုတွေကို ဆက်လက်ဖြစ်ပွားစေတဲ့ အဖွဲ့အစည်းအတွင်းက ဖွဲ့စည်းပုံတွေနဲ့ မူဝါဒတွေကို ဖျက်သိမ်းနိုင်ဖို့ အဓိကထားသင့် ပါတယ်။”

ဘရတ်စလ် နှင့် ဝါရှင်တန်ဒီစီ တို့ တွင် တစ်ပတ်အကြာခန့် advocacy သွားရောက်ခဲ့ပြီးနောက် CSW နှင့် CHRO တို့ ပူးပေါင်းထုတ် ခဲ့သည့် ပူးတွဲကြေညာချက်တွင် တိုင်းရင်းသားနှင့် လူနည်းစု ဘာသာဝင်များ၏ အခွင့်အရေးများကို မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဦးစားပေး အစီအစဉ်၌ ထားရှိရန် တွန်းအားပေးဖို့ နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်း အား တောင်းဆိုခဲ့သည်။ အမေရိကန် နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီးဌာနမှ အရာရှိများ၊ ဥပဒေပြဌာန်းသူများ၊ Tom Lantons Human Rights Commission မှ ဝန်ထမ်းများ၊ အမေရိကန်နိုင်ငံ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့်ကော်မရှင် တို့နှင့် တွေ့ဆုံရာတွင် CHRO နှင့် CSW တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အလွန်သတိထားရသော အဆိုပါ ကိစ္စအတွက် နိုင်ငံတကာမှ အထောက်အပံ့များစွာ လိုအပ်ကြောင်း အလေးပေးပြောကြားခဲ့သည်။ အမေရိကန် နိုင်ငံသည် မြန်မာနိုင်ငံအား ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့် အားနည်းသည် မှတ်တမ်းမှတ်ရာများ အရ “စိုးရိမ်ရေမှတ်ရှိ နိုင်ငံ” အဖြစ် ၁၉၉၉ ခုနှစ်ကတည်းကပင် သတ်မှတ်ထားခဲ့သည်။

ယခုနှစ်အတွင်း ဇန်နဝါရီ လ နှင့် ဖေဖော်ဝါရီလများအတွင်း CHRO မှ အစီရင်ခံခဲ့သည်။ အဖြစ်အပျက်များတွင် ချင်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်း ပလက်ဝမြို့နယ် နယ်မြေအတွင်း မြန်မာတပ်မတော် စစ်သား တစ်ဦးမှ ၁၃- နှစ်အရွယ်ရှိ အမျိုးသမီးငယ် အား မုဒိမ်းကျင့်ခဲ့ခြင်း နှင့် ချင်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်း တွန်းဇံမြို့နယ်အတွင်း မြန်မာတပ်မတော်အတွက် ပေါ်တာဆွဲမှု တို့ ပါဝင်သည်။ CHRO မှ အမှုဆောင်ညွှန်ကြားရေးမှူး ဆလောင်းဘွဲ့လျန်းမန် က “လူနည်းစု မျိုးနွယ်စုတွေနဲ့ ဘာသာဝင်တွေ အပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ဟာ မြန်မာ့တပ်မတော် အတွင်းမှာ အတော်ပြင်းထန်ပါတယ်။ ခုနောက်ဆုံး ဖြစ်ပွားခဲ့တဲ့ ဖြစ်ရပ်တွေက

²⁶ Burma: Ethnic Chin in historic hearing at the European Parliament, 9 July 2013, Rhododendron News, July-August 2013: http://www.chro.ca/images/stories/files/PDF/Rhododendron/RhododendronNews_Jul-Aug_2013.pdf တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။

ချင်းပြည်နယ်မှာ မြန်မာ စစ်တပ် တပ်သားတွေ ရှိနေခြင်း နဲ့ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုတွေကြား တိုက်ရိုက် ဆက်နွယ်မှုရှိနေတာကို နောက်ထပ်တစ်ဖန် မီးမောင်းထိုးပြလိုက်တာပါ” ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။²⁷

မြန်မာနိုင်ငံ၏လက်ရှိပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများတွင် ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့် မပါဝင်သေး- လွတ်တော်အမတ်များ

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၂) ရက်။ ။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းမှ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ မတူညီသည့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့ ဆီကို ရောက်ရှိခြင်း မရှိသေးဟု ဥရောပလွတ်တော်(MEPs) မှ လွတ်တော်အမတ်များမှ ပြောကြားခဲ့သည်။ ဥရောပသမဂ္ဂ နိုင်ငံခြားရေး နှင့် လုံခြုံရေးမူဝါဒ ဆိုင်ရာ အထူးကိုယ်စားလှယ် ဘာရိုနက်ကာက်သရင်း အက်ရ်တန် ထံ ပေးပို့သည်။ စာတွင် အမတ်များမှ “ လက်ရှိ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတွေဟာ ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့်အထိ တော့ ရောက်သွားခြင်းမရှိသေးဘူး။ ဒါက နိုင်ငံအတွင်း ရေရှည် ငြိမ်းချမ်းရေး နဲ့ တည်ငြိမ်မှု အတွက် အဓိကသော့ချက်ဖြစ်မယ့် အရာဖြစ်တယ်” ဟု ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ ဥရောပသမဂ္ဂ လွတ်တော်အမတ် (၁၄) ပါး မှ သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ အဆိုပါ ပေးစာတွင် ရခိုင်ပြည်နယ် ရှိ ဗုဒ္ဓဘာသာ နှင့် အစ္စလာမ် အသိုင်းအဝိုင်းများကြား ခွဲခြားဆက်ဆံသည် လက်ရှိ အစိုးရမူဝါဒ ၏ ပြဿနာများ နှင့် ချင်းပြည်နယ်အတွင်းမှ ခရစ်ယာန်လက်ဝါးကားတိုင်များအား ဖျက်ဆီးခြင်း စသည်တို့ကိုလည်း အလေးပေးဖော်ပြခဲ့သည်။ ချင်းလူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ (CHRO) နှင့် Christian Solidarity Worldwide(CSW) တို့မှ ဥရောပလွတ်တော်အမတ်များ၏ အဆိုပါ ကြေညာချက်ကို ထောက်ခံကြိုဆိုရင်း လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံတွင် တိုင်းရင်းသားများကြုံတွေ့နေရသည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ နှင့် ပဋိပက္ခများ နှင့် ပတ်သက်၍ စိုးရိမ်ပူပန်ဖွယ်ရှိကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။²⁸

²⁷ *Ethnic Rights Vital to Burma's democratic transition*, 23 March 2013, Chinland Guardian: <http://www.chinlandguardian.com/index.php/news/ethnic-news/item/1837-ethnic-rights-vital-to-burma-s-democratic-transition>

တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။
²⁸ *Current reforms have not extended to freedom of religion in Burma: MEPs*, 2 February 2013, Rhododendron News, January - February 2013: http://www.chro.ca/images/stories/files/PDF/Rhododendron/RhododendronNews_Jan-Feb_2013.pdf တွင်ဖတ်ရှုပါရန်။